

Redactioneel

In dit tweede nummer van 2008 enkele grote publicaties, waaronder een samenvatting van het in het voorjaar verschenen Broedvogelrapport van de Gelderse Poort. Peter Eekelder heeft zijn passie voor Peru verwoord in een lezenswaardig artikel. Hèt Dream Team deed ook dit jaar weer min of meer een poging om het Big Day-record van 2006, scherp neergezet door Peter H., Remco W. en Erik van D. te breken. Tevergeefs. Ook deze Mourik ontbreekt de waarnemingenrubriek van Remco Wester niet. Vergeet 23 en 24 augustus niet om naar het Vogelfestival te komen. Kijk voor alle info op www.vogelfestival.nl

Namens de redactie,
Harvey van Diek

Sluitingsdatum kopij volgende Mourik: 15 november 2008

Dit artikel is een samenvatting van het onlangs verschenen rapport 'Broedvogels van de Gelderse Poort in 2007'. Dit kleurrijke rapport is gestuurd aan alle tellers die in 2007 meededen aan de broedvogelinventarisatie van de Gelderse Poort. Helaas zijn er geen extra rapporten gedrukt. Om toch meer mensen in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van de inhoud van het rapport, verschijnt in zowel de Mourik als in de Vlerk, het verenigingsblad van Vogelwerkgroep Arnhem e.o. een samenvatting van het rapport. Echter zonder kaarten en grafieken en slechts enkele foto's. Het volledige rapport is te downloaden van de site als pdf.

Inleiding

Dit rapport is het derde rapport over de Broedvogels van de Gelderse Poort en is geschreven in opdracht van Staatsbosbeheer, Regio Oost. De werkgroep Flora en Fauna heeft bijgedragen aan de drukkosten van het rapport voor de vrijwilligers.

Het rapport heeft een tweeledig doel. Ten eerste om een overzicht te geven van de broedvogels in 2007 en ten tweede om een beschrijving te geven van de recente aantalonontwikkelingen. Dit rapport sluit daarbij aan op vorige rapport *Vogels in de Gelderse Poort, deel 1: broedvogels 1960-2000 (Faunawerkgroep Gelderse Poort 2002)*. Voor een uitgebreide gebiedsbeschrijving wordt verwezen naar dit rapport.

Evenals in het vorige rapport komen achtereenvolgens de soortgroepen Watervogels, Moerasvogels, Pioniervogels, Weidevogels, Struweelvogels, Bosvogels en Cultuurvogels aan bod. Per soortgroep worden, na twee inleidende pagina's, de verschillende soorten besproken. Er is voor gekozen om alleen soorten te bespreken welke jaarlijks vlakdekkend zijn geteld. Per soort is alle informatie op één pagina samengevat. Op deze pagina staat bovenaan een grafiek van de landelijke BMP-trend versus de trend in de Gelderse Poort. Het jaar 2006 is voor deze index op 100 gezet. Voor 2007 is de

landelijke BMP trend nog niet beschikbaar, dus deze ontbreekt in de grafiek. Daaronder wordt in een grafiek het aantal broedparen per deelgebied weergegeven. Het gaat om de Ooijpolder inclusief uiterwaarden, de uiterwaarden ten noorden van de Waal en de Rijnstrangen inclusief omliggende polders van de oude winterdijk tot en met de uiterwaarden. Het beginjaar wisselt van soort tot soort, afhankelijk vanaf wanneer deze systematisch geteld is.

Per soort wordt het aantal broedparen voor de periode 2002-2007 gegeven. Eigenlijk zou dit in aansluiting op het vorige rapport vanaf 2001 moeten zijn. Echter in 2001 was de telling onvolledig door de MKZ-crisis. Daarom ontbreekt in veel grafieken dan ook het getal voor dit jaar. In de soorttekst wordt vooral ingegaan op het afgelopen broedseizoen en worden de meest opvallende ontwikkelingen ten opzichte van de landelijke trend besproken, evenals de afzonderlijke trends in de drie deelgebieden. De stippenkaart onderaan de pagina bij de soortteksten geeft de verspreiding van de soort in 2007 weer.

Werkwijze

Het gebied is opgedeeld in 32 telgebieden. Deze telgebieden zijn veelal opgedeeld in verschillende BMP plots. Deze verdeling is gebaseerd op biotoop (uiterwaarden, moeras, dorp of overig agrarisch cultuur landschap) om de BMP trends beter vergelijkbaar te maken.

De meeste telgebieden worden geïnventariseerd door vrijwilligers. In totaal werken maar liefst 50 vrijwilligers aan deze inventarisatie mee. Vier tot zes plots worden jaarlijks geïnventariseerd door de Provincie Gelderland in het kader van het Meetnet Broedvogels Zoete Rijkswateren, het Meetnet Weidevogels en de monitoring van natuurontwikkeling. Het onderhavige inventarisatieproject is opgezet binnen een samenwerkingsverband van de Vogelwerkgroepen Arnhem en Nijmegen. Frank Majoor is coördinator van het project en fungeert als stand-in bij ziekte van tellers, hij is hiertoe voor circa 35 dagen per jaar aangesteld bij SOVON Vogelonderzoek Nederland. De coördinatie wordt gefinancierd door de Provincie Gelderland, Staatsbosbeheer regio Oost, Waterschap Rijn en IJssel, Stichting Twickel en Stichting Ark.

Weer en waterstand

Het weer en het rivierpeil zijn van grote invloed op de broedvogelstand. Het rivierpeil heeft zowel direct effect door de inundatie van uiterwaarden als indirect door kwel via zandbanen naar binnendijs gebied (berucht in dit opzicht zijn de waterstanden in de Groenlanden in de Ooijpolder) of door een aan het rivierpeil gekoppeld peilregime (Rijnstrangen). De invloed van hoogwaters (zowel de hoogte als de duur) is de afgelopen 30 jaar herkenbaar geweest in jaareffecten bij verschillende soorten moeras- en weidevogels. Indien de uiterwaarden gedurende het broedseizoen overstroomd gaan

vele legsels verloren, maar ontstaat er tegelijkertijd geschikt habitat voor schaarse soorten als Zomertaling en Porseleinhoen.

Qua weer zijn vooral de strenge winters bepalend voor de stand van met name enkele soorten standvogels en trekken hete droge of koele natte zomers hun spoor in de broedvogelwereld. Vooral soorten als Roerdomp en IJsvogel zijn zeer gevoelig voor strenge winters. Aangezien strenge winters de laatste jaren geheel ontbreken zou het met deze soorten goed moeten gaan.

Weer 2007

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperatuur zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt, zeker bij vogels, ook af bij hoge temperaturen. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2007 aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI.

Maart 2007 was zeer zacht en zonnig met een gemiddelde temperatuur van 8,0 ° C tegen 5,6 ° C normaal. Het aantal vorstdagen bedroeg drie en lag derhalve ruim onder het gemiddelde van negen. De neerslaghoeveelheden waren normaal. Het aantal zonuren is gemiddeld over het land uitgekomen op 183 tegen een langjarig gemiddelde van 115 uur. Daarmee was maart zeer zonnig.

April 2007 was een echte recordmaand: het was in heel Nederland extreem zacht, droog en zonnig. Met een gemiddelde temperatuur van 12,6 ° C tegen 8,0 ° C was april 2007 veruit de zachtste sinds mensenheugenis. Er werden zeven zomerse dagen met een temperatuur van boven de 25 graden geregistreerd (het oude record stond op drie). Het aantal warme dagen kwam deze maand uit op het recordaantal van 14 dagen tegen normaal twee. April was voorts uitzonderlijk droog: gemiddeld viel er slechts 0,4 mm tegen 44 mm normaal.

Mei 2007 was warm, zeer nat en kende een normaal aantal zonuren. Met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 13,7 ° C tegen een langjarig gemiddelde van 12,3 ° C was het aan de warme kant. Veel uitschieters waren er niet: er werd in De Bilt slechts één zomerse dag geregistreerd tegen drie gemiddeld. Met een landelijk gemiddelde van 104 mm neerslag tegen 57 mm normaal was mei zeer nat.

Juni 2007 was erg warm, maar tevens nat en vrij somber. Met een gemiddelde temperatuur van 17,0 ° C tegen 14,9 ° C normaal eindigde juni op een gedeelte vijfde plaats in de rij van warmste junimaanden sinds 1901. In De Bilt werden in totaal 22 warme dagen (maximumtemperatuur 20,0 ° C of hoger) geregistreerd tegen een langjarig gemiddelde van 12. Met gemiddeld over het land 96 mm neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 71 mm was juni aan de natte kant.

Juli 2007 was zeer nat, aan de sombere kant en vrij koel. Vrijwel de gehele maand bepaalden depressies het weer. Met een landelijk gemiddelde van 155 mm was het de

op één na natste julimaand sinds 1906. Normaal valt er gemiddeld over het land 70 mm. De meeste neerslag viel in de westelijke helft van het land, de minste in het zuidoosten. Met een gemiddelde temperatuur van 16,8 ° C tegen normaal 17,1 ° C was juli aan de koele kant.

Dankwoord

Zonder de inspanning van de vele vrijwillige en andere waarnemers was dit project niet mogelijk. We willen de volgende personen dan ook bedanken voor hun inzet en zijn hierbij hopelijk volledig voor wat betreft de laatste jaren: Gerard van Aalst , Bram Aarts, Bas van Balen, Bart Beekers, Johan Bekhuis, Vincent de Boer, Loes van den Bremer, Harvey van Diek, Jan van Diermen, Erik van Dijk, Louis Dolmans, Max van Dongen, Erik Ernens, Minne Feenstra, Ruud Foppen, Barend van Gemerden, Sjak Gielen, Marc de Haan, Maarten Hageman, Jan Hartog, Jan Haverkamp, Arjan Hell, Greta van Hoorn, Peter Hoppenbrouwers, Herman Jansen, Jan Jacobs, Olaf Klaassen, Tjarda de Koe, Jeroen Kok, Gijs Kurstjens, Nico Leenders, Guus Leufkens, Frank Majoor, Dick Nadorp, Hans Quaden, Wim-Paul van der Ploeg, Ruud Reddingus, Hennie Reijnen, Frank Saris, Frans Schepers, Jan Schoppers, Alex Schotman, Henk Sierdsema, Henk Tamerius, Twan Teunissen, Chris van Turnhout , Bram Ubels, Cor de Vaan, Peter Verbeek, Petra Verburg, Roy Verhoef, Rob Vogel, Berend Voslammer, Michiel van der Weide, Remco Wester, Frank Willems, Erik van Winden, Edwin Witter, Dirk Zoetebier en Ronald Zollinger. De sfeer onder de deelnemers is levendig, positief en geëngageerd. De mengeling van professie en liefhebberij bewerkstelligt een chemie die het project zijn lange adem geeft.

Tot slot wordt Jaap Rouwenhorst bedankt voor het doorlezen, corrigeren en aanvullen van eerdere versies. Peter van Horssen, Jeroen Nienhuis, Dries Oomen, Jan Polman en Erik van Winden worden bedankt voor ondersteuning bij het maken van de grafieken en kaartmateriaal.

Watervogels

Tot de watervogels worden 36 soorten gerekend, waarvan er twee ook als weidevogel (Slobeend, Zomertaling) en één als pionier (Bergeend) beschouwd kunnen worden. Exoten zijn goed vertegenwoordigd in deze groep, met soorten als Grote Canadese Gans, Nijlgans, Casarca, Brandgans en Kolgans. Qua aantallen zijn de watervogels goed vertegenwoordigd in de Gelderse Poort en het onderzoeksgebied herbergt belangrijke regionale populaties van bijvoorbeeld Dodaars, Aalscholver, Slobeend en Zomertaling. Daarnaast herbergt de Gelderse Poort een aanzienlijk deel van de Nederlandse populatie Zwarte Sterns.

In het algemeen is de trend in deze groep stabiel tot (sterk) toenemend. Vooral Grote Canadese Gans, Grauwe Gans en Krakeend nemen recent sterk in aantal toe.

Fluctuaties in aantallen en verspreiding hangen in grote lijnen af van het waterpeil. De verhoging van het zomerpeil in de Rijnstrangen lijkt een positieve invloed te hebben op de Dodaars. Een combinatie van wisselende rivierwaterstanden, graafwerkzaamheden en het recent uitblijven van strenge winters zorgt voor een goede populatie IJsvogels.

Kerngebieden van watervogels zijn vooral de wat ondiepere plassen en strangen als de Oude Waal Ooijpolder, Millingerwaard en Rijnstrangen. Grote open zandwinplassen (zoals de Bijland en in mindere mate de Bisonbaai en Kaliwaal) worden opvallend genoeg gemeden door deze groep.

Moerasvogels

De moerasvogels laten de afgelopen decennia een aantalafname zien. Voortschrijdende successie en verdroging hebben er voor gezorgd dat het voorkomen van kritische moerasvogels, zoals Roerdomp, Woudaap, Snor en Grote Karekiet, sinds de eeuwwisseling vrijwel beperkt is tot de Zuidstrang en het Vogelreservaat westelijk van het Bergse Hoofd. Soorten van drogere rietvegetaties en ruigtes zijn wijder verspreid. De Oude Waal in de Ooijpolder, de Groenlanden, maar ook de Ooijse Graaf hebben theoretisch de potentie om kritische moerasvogels te laten terugkeren.

Recente maatregelen in de Rijnstrangen (verhoging zomerpeil) ten faveure van deze groep lijken resultaat te hebben. De Roerdomp is weer teruggekeerd en de aantallen van liefhebbers van drogere moerasvegetaties, zoals de Blauwborst, nemen af. Naast de peilverhoging zijn in de winter van 2006/07 de meeste wilgen in en rond het Vogelreservaat gekapt en in de winter 2007/08 is in het gebied rond het Bergse Hoofd gekapt. Wat de uiteindelijke invloed van deze maatregelen op de stand van de kritische moerasvogels is, zal de komende jaren moeten blijken.

Ten opzichte van de rest van Nederland blijken enkele soorten moerasvogels erg schaars in de Gelderse Poort. Van Rietzanger, Snor en Baardman worden jaarlijks slechts enkele territoria vastgesteld. Mogelijk is de afstand tot andere populaties te groot om voor (her)kolonisatie van het onderzoeksgebied te zorgen. De Gelderse Poort was jarenlang één van de belangrijkste broedgebieden voor de Buidelmees in ons land. Recent nemen de aantallen van deze soort in heel Nederland sterk af, iets wat past in het voorkomen van deze oorspronkelijk continentale soort in Noordwest-Europa.

Pioniervogels

Het aanbod van geschikte habitat voor de pioniervogels wisselt van jaar tot jaar sterk. Zowel binnen, maar vooral ook buiten het onderzoeksgebied. De gretigheid waarmee vogels niet voor hen bedoelde pioniersituaties als broedplaats accepteren, kun je opvatten als aanwijzing dat er een tekort is aan geschikte natuurlijke dynamische plekken.

Natuurontwikkelingsprojecten in de uiterwaarden zijn over het algemeen slechts enkele jaren geschikt als broedgebied. Zodra de wilgenopslag terrein wint zijn de pioniers verdwenen. Bij ontwikkeling van de Klompenwaard is getracht de vestiging van wilg in te perken door van meet af aan te begrazen. In dit gebied zijn de pionierhabitats door een gebrek aan dynamiek, inmiddels toch verruigd door kruidenopslag. Natuurlijke pioniermilieus zijn het best ontwikkeld in de Erlecomse Waard en de Gendtse Polder, waar het rivierwater vrij spel heeft.

Enkele grote bouwprojecten net buiten het onderzoeksgebied (woningbouw Schuytgraaf, Arnhem en kassenbouw Lingewal, Huissen) trokken de afgelopen jaren een relatief groot aantal pioniers als broedvogel. Pioniersoorten zijn qua broedsucces een zeer kwetsbare groep. In de uiterwaarden broeden ze vooral op de lage delen die bij hoog rivierpeil als eerste overstromen. Indien er grote grazers aanwezig zijn, is de kans op vertrappen van de nesten groot. Bij bouwprojecten lopen de nesten een hoog risico op verstoring c.q. afgraving. Daartegenover staat een sterk aanpassings- en verspreidingsvermogen, zo zijn per seizoen meerdere vervolglegsels mogelijk.

Weidevogels

Weidevogels staan overal in ons land sterk onder druk, zo ook in de Gelderse Poort. Vrijwel alle soorten in deze groep laten de laatste twee decennia een flinke achteruitgang zien. Van de 16 soorten weidevogels is de Kemphaan midden jaren negentig al verdwenen als broedvogel, daarnaast zijn Paapje en Grauwe Gors onregelmatige broedvogels geworden. Vijf soorten lieten in 2007 het laagste aantal zien sinds de aanvang van de tellingen (Kwartelkoning, Scholekster, Watersnip, Grutto en Gele kwikstaart). Drie soorten gaan gestaag achteruit maar laten in 2007 een opleving zien (Kievit, Veldleeuwrik en Grauwe gors). Van drie soorten zijn de aantallen de laatste jaren min of meer

De Ambtswaard (Bem. Polder) herbergt 't laatste weidevogelbolwerk. Foto: Harvey van Diek

stabiel na een eerdere afname (Patrijs, Tureluur en Graspieper). De Kwartel laat een onduidelijk beeld zien met jaarlijkse fluctuaties ingegeven door omstandigheden buiten de Gelderse Poort. Positieve berichten zijn er te melden over de Oievaar en Wulp,

beide soorten nemen licht toe. Het gaat hier echter om zeer kleine aantallen. De achteruitgang bij de weidevogels is het grootst bij de steltlopers en dan voornamelijk bij een typische graslandsoort als de Grutto, waarvan anno 2007 nog slechts 10% van de populatie over is. Het enige weidevogelbolwerk binnen het onderzoeksgebied is de Ambtswaard in de Bemmelse Polder. Kleine clusters zijn daarnaast te vinden langs de Oude Waal in de Ooijpolder, het Circul en ten zuidoosten van de Erlecomse Waard. In de Rijnstrangen zijn kritische weidevogels vrijwel verdwenen, alleen rondom het Jezuitenwaai zijn Grutto en Tureluur nog regelmatig broedvogels.

De beste kansen voor deze groep liggen in de Ambtswaard. Een op weidevogels gericht beheer zal er hier voor moeten zorgen dat dit bolwerk zich handhaaft. Bij aangepast beheer en een gunstig peilregime zouden ook andere open graslanden in de Gelderse Poort weer bevolkt kunnen raken. Het beleid is hier echter in zeer beperkte mate op gericht. Alleen in de Ambtswaard en in het Circul zijn enkele 100-en hectares opengesteld voor gesubsidieerd weidevogelbeheer, maar de respons is mager en de lobby zwak.

Struweelvogels

Op de aantallen en de verspreiding van de struweelvogels is de recente ruilverkaveling in het Circul in de Ooijpolder van grote invloed geweest. De aantallen zijn hier met het recente ruimen van heggen gedaald. Illustratief is het aantal Roodborsttapuiten in het Circul: in de jaren 2004 tot en met 2007 respectievelijk 64, 51, 34 en 36 territoria. Het is aannemelijk dat de komende jaren de stand van de struweelvogels in het Circul weer iets zal toenemen als de nieuw aangeplante hagen gaan uitgroeien, het verlies aan structuurrijke greppels is echter blijvend en mogelijk bepalender dan de lengte aan hagen. De belangrijkste gebieden voor de struweelvogels in 2007 zijn de Groenlanden /Bisonbaai, Millingerwaard en de Oude Waal bij de Bijland. Elders zorgt (recente) natuurontwikkeling voor geschikte habitat voor vooral de Grasmus. Deze talrijke soort bepaalt in sterke mate het beeld van de struweelvogels in de Gelderse Poort. De

De ruilverkaveling in het Circul in 2005.

Foto: Harvey van Diek

verspreiding van de Nachtegaal geeft de ligging aan van de wat beter ontwikkelde struwelen en moerasbos met een goed ontwikkelde struiklaag

Bosvogels

De bossen in de Gelderse Poort bestaan vooral uit wilgenbossen in de oude kleiputten. In de uiterwaarden heb je verschillende typen ooibos die vooral in de Kekerdome Waard en Millingerwaard goed ontwikkeld zijn. Droge hardhoutooibossen met Eik, Sleedoorn en Bosrank op de oeverwal (Colenbranderbos) en de natte zachthoutooibossen van Schietwilg in de kleiputten. De ouder wordende bossen worden meer en meer bevolkt door typische bosvogels terwijl begrazing en de afwisseling droog-nat zorgt voor rijke overgangen en randmilieus. In het Colenbranderbos is het beheer van Staatsbosbeheer gericht op het behoud en vergroting van het aandeel hardhoutsoorten (o.a. Zomereik) en een verhoging van het aandeel staand en liggend dood hout, met name de Canadese populieren die de inlandse hardhoutsoorten dreigen weg te drukken of te overschaduwen zijn hiervoor geringd of omgezaagd. Het bosareaal in het onderzoeksgebied is recent afgenomen. Zo zijn diverse populierenbosjes de afgelopen jaren gekapt. Ook de wilgen in en rond het westelijk deel van de Rijnstrangen zijn in de winter van 2006/07 en 2007/08 grotendeels gekapt ten faveure van de moerasvogels. In de Millingerwaard is een deel van het oudere wilgenbos gekapt en geklepeld onder de noemer "cyclisch beheer": het terugzetten van de successie naar een beginstadium. Deze actie is primair bedoeld ter bevordering van de doorstroming van water in de winter, maar kan ecologisch verrijkend zijn. Immers echte "rampen" waarbij bos wordt weggesleurd en tot het pionierstadium wordt teruggebracht komen nauwelijks voor. De verspreiding van de Kleine Bonte Specht in 2007 geeft de ligging van de wat oudere bossen fraai weer.

Cultuurvogels

Deze soortgroep is een gemêleerd gezelschap van soorten van besloten en halfopen cultuurlandschappen, dorpskernen en industrieterreinen. Niet alle soorten in deze groep zijn jaarlijks even goed geteld. Een duidelijke afname is vastgesteld bij typische soorten van kleinschalig cultuurlandschap, zoals Torenvalk en Steenuil. Een afname welke ook landelijk speelt en waarbij de beschikbaarheid van voedsel (muizen) waarschijnlijk een grote rol speelt. Maar ook het steeds "netter" worden van het cultuurlandschap eist zijn tol. Met name het verdwijnen van rommelige erven, schuurtjes en overhoekjes. De verspreiding van de Steenuil en de Kerkuil is vooral verbonden aan geschikte broedplaatsen. Een toename is vastgesteld bij soorten welke voor hun voorkomen afhankelijk zijn van bomen, vooral de Putter is inmiddels wijd verspreid in de Gelderse Poort

Evaluatie

In 2007 zijn in de Gelderse Poort ruim 120 verschillende broedvogelsoorten vastgesteld, hiervan zijn er 90 (vrijwel) gebiedsdekkend geteld. De overige 30 soorten zijn algemene, wijdverspreide soorten, zoals bijvoorbeeld Koolmees en Ekster.

In de Gelderse Poort werden in 2007 in totaal 35 soorten vastgesteld die voorkomen op de landelijke Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Roerdomp, Woudaap, Wintertaling, Zomertaling, Slobeend, Boomvalk, Patrijs, Grutto, Tureluur, Oeverloper, Visdief, Zwarte Stern, Zomertortel, Koekoek, Kerkuil, Steenuil, Ransuil, Groene Specht, Veldleeuwerik, Boerenwaluw, Huiswaluw, Graspieper, Gele Kwikstaart, Nachtegaal, Kramsvogel, Snor, Grote Karekiet, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Matkop, Wielewaal, Huismus, Ringmus, Kneu en Grauwe Gors.

Vijftien procent van het onderzoeksgebied (10.712 ha) is in beheer bij Staatsbosbeheer (1.601 ha). Hieronder is voor enkele kenmerkende Rode Lijstsoorten het belang aangegeven van de Staatsbosbeheerterreinen in de Gelderse Poort (percentage totale populatie binnen SBB-terreinen).

Roerdomp (100%), Zomertaling (76%), Slobeend (63%), Patrijs (51%), Grutto (65%), Tureluur (67%), Zwarte Stern (94%), Zomertortel (57%), Veldleeuwerik (53%), Graspieper (64%), Gele Kwikstaart (36%), Nachtegaal (50%) en Grote Karekiet (100%).

De Roerdomp grijpt de laatste strohalm in de Gelderse Poort.

Foto: Harvey van Diek

Aanbevelingen en conclusies

Algemene constatering en voorzichtige conclusies zijn te lezen in de algemene teksten over de verschillende soortgroepen en in de soortteksten.

Alle beschikbare broedvogelgegevens vanaf 1989 zijn verwerkt als stippen in een GIS-bestand. Met dit bestand zijn in de toekomst gedetailleerdere analyses (zoals per biotoop, deelgebied of beheerder) mogelijk.

De recente ontwikkelingen in de Gelderse Poort, zowel in het landschap en het beheer als in de aantallen vogels, geven aan dat er nog voldoende te ontdekken valt in het gebied. Doorgaan met karteren en integreren van broedvogelgegevens met andere fauna- en floragegegevens is dan ook het devies, zodat toekomstige ontwikkelingen vastgelegd kunnen worden. Tevens zijn de te verzamelen broedvogeldata van grote waarde voor evaluatie van beheereffecten.

Er zijn zo van die plekken die je niet loslaten. Die zijn er binnen Nederland, maar ook in het buitenland. Een zo'n plek is voor mij de regio Zuidoost-Peru. De eerste keer dat ik deze regio bezocht was in 2001. De keuze viel op Peru en het aangrenzende Chili. Zes weken hebben Yvonne, mijn vriendin en ik, daar rondgetrokken. En na afloop wist ik het zeker, hier ga ik vaker naar toe. En zo ging het ook, dit deel van Zuid-Amerika heeft me nooit meer losgelaten. In dit stuk probeer ik allereerst duidelijk te maken wat mijn fascinatie voor dit gebied is en hoe die ontstaan is. En daarnaast ga ik een aantal plekken beschrijven die het bezoeken waard zijn en wat je er kunt verwachten.

Ik weet nog goed dat voorafgaand aan de eerste vakantie de (positieve) spanning zich behoorlijk opbouwde. Ik ging me verdiepen in wat ik kon verwachten. Het werd al snel globaal duidelijk waar we naar toe wilden, de kust van Peru, de Andes, het regenwoud en het aangrenzende deel van Chili. Uiteraard moest ik nog de vogelgids van Peru kopen. Tenminste, dat dacht ik. Die bleek helemaal niet te bestaan. Het werden drie gidsen om alle gebieden te dekken. Een net verschenen boek 'The birds of Ecuador', een gids 700 pagina's met het prettige gewicht van ruim 1,5 kilogram. Deze had ik nodig voor de vogels in het regenwoud. Nog zo'n boek van formaat, 'The birds of the high Andes' voor de vogels in de Andes, en een Europees formaat boekje 'Birds of southern South America' voor het deel in Chili en de Peruaanse kust. Ruim vier kilo bij elkaar en ook qua formaat een flink deel van mijn rugzak innemend. Mijn vriendin versleet me voor gek, "die ga je toch niet allemaal meenemen? Je draagt ze zelf maar." Uiteraard gingen ze wel mee, al was het wel even slikken toen de rugzakken gepakt waren en ik het gewicht op mijn rug voelde. Maar ik had het er wel voor over, want wat ging ik een fantastische vogels zien, zo had ik al gezien in al die gidsen. Kleurrijke tanagers, flitsende kolibries, cotinga's met een bizar verenkleed en indrukwekkend grote condors.

Overzichtkaart Peru

Detailkaart Zuidoost-Peru

Ik heb natuurlijk niet alles gezien wat ik had gehoopt, die eerste keer. Misschien dat dat een extra drive was voor latere bezoeken. Maar de belangrijkste reden om een aantal keren terug te gaan was dat ik steeds weer meer onder de indruk raakte van de enorme diversiteit. Zowel qua landschap, je kunt er binnen een dag van alpien afdalen naar tropisch, als wat dieren en planten betreft. Zoals gezegd wist ik na de eerste keer al dat ik terug zou keren. En dat gold met name voor het regenwoud. Ik moest en zou een keer langere tijd in het regenwoud verblijven. Als toerist is dat een kostbare zaak, de meeste onaangetaste stukken regenwoud zijn alleen te bezoeken als je een expeditie op touw zet of op een lodge verblijft. Een andere manier is proberen aan een onderzoek mee te kunnen doen. Dat laatste bleek makkelijker dan ik had durven hopen. Binnen een paar maanden was het geregeld en een jaar na mijn eerste bezoek zat ik weer in Peru. In Tambopata, een enorm regenwoudreservaat in het zuidoosten van het land, langs de Rio Tambopata. Ik ging drie maanden meedraaien in een onderzoek naar ara's in het Tambopata Research Centre. Mijn taak was het monitoren van ara's, papegaaien, parkieten en andere vogels, die daar dagelijks een claylick bezoeken. Dit doen ze om gifstoffen te neutraliseren die ze binnen krijgen door het eten van vruchten.

Drie maanden lang, zes dagen per week, zat ik de ochtend of de middag op de oever van de Rio Tambopata, onder een versleten parasol die nauwelijks de zon tegenhield. Elke vijf minuten moest ik de vogels op de claylick tellen. Daar zaten best zware momenten tussen, met name in de middag, als er over het algemeen weinig activiteit

was op de claylick. De activiteit van insecten, zoals zandvliegen, zweetbijen, wespen etc., op mijn lichaam leek tegengesteld aan de activiteit van de vogels op de claylick. Met name 's middags waren mijn armen af en toe zwart van de insecten. Om me niet helemaal in te hoeven smeren met deet (een anti-muggenmiddel) had ik altijd zoveel mogelijk bedekt. Vaak was alleen mijn gezicht onbedekt. Ik had dus inderdaad regelmatig witte handschoentjes aan en een soort sjaaltje om. En dat bij ruim dertig graden. Maar de ochtenden waren meestal spectaculair. Vele honderden ara's, papegaaien en parkieten bezoeken in de vroege ochtend deze plek, met name in de maanden juli-september. Verderop ga ik hier verder op in.

Het gebied langs de Rio Tambopata behoort tot de meest diverse stukken regenwoud, niet alleen als het om vogels gaat, maar ook voor zoogdieren, amfibieën, reptielen en insecten. En het mooie voor de vogelaar is, er is een keur aan lodges waar je naar toe kunt gaan, variërend van duur tot betaalbaar. Uitvalsbasis voor al deze lodges is Puerto Maldonado, een stadje met enkele tienduizenden inwoners, dat vanuit Lima (de hoofdstad van Peru) en Cusco (de Inca-hoofdstad en uitvalsbasis voor o.a. de Machu Picchu) per vliegtuig te bereiken is. Per bus (of beter gezegd een omgebouwde vrachtwagen) is het vanuit Cusco in een dag te bereiken, als het weer niet al te slecht is.

Tot de mooiste, maar tegelijk ook de duurste, behoort het Tambopata Research Centre, waar ik meedraaide in het ara-onderzoek. Deze ligt anderhalve dag varen van Puerto Maldonado. Een tussenstop wordt gewoonlijk gemaakt bij Posada Amazonas, een zuster-lodge. Een andere veel door vogelaars bezochte lodge is de Explorer's Inn. Dit is de oudste lodge in het gebied. Al deze lodges hebben vogellijsten met duizelingwekkende aantallen tussen de 500 en 600 soorten die er gezien zijn. En dat op een oppervlakte van zo'n 25 km². Spreekt voor zich dat daar genoeg te beleven valt voor de vogelaar. Maar voor andere soortgroepen geldt hetzelfde, gemiddeld zo'n 1000 soorten vlinders, 60-70 soorten amfibieën, tientallen soorten reptielen en bijna 100 soorten zoogdieren. Het is moeilijk te zeggen welke lodge de beste is voor vogels. De plekken waar ik geweest ben hebben allen zo hun eigen specialiteit. Dit probeer ik hieronder duidelijk te maken (zonder hierin overigens uitputtend te zijn, want ik heb slechts enkele van de lodges bezocht).

Explorer's Inn

Een plek die veel vogelaars bezoeken, en dat al zo'n 30 jaar, is de Explorer's Inn. Het is de lodge met de langste vogellijst, zo rond de 600. Dit is enerzijds een gevolg van de grote diversiteit aan habitats dat je via het trailsysteem kunt bereiken (ruim 40 km), maar zeker ook een weerslag van het vele vogelonderzoek dat er heeft plaatsgevonden. De legendarische vogelaar Ted Parker, die vele soorten heeft (her)ontdekt in Latijns-Amerika, was een van de mensen die aan die lange lijst heeft bijgedragen. Dankzij hem en zijn collega's gold de Explorer's Inn lange tijd als dé plek om regenwoudvogels te zien, en vooral van bamboespecialisten. Het gaat dan om soorten als de white-cheeked tody-tyrant, manu-antbird en peruvian recurvebill. Tegenwoordig zijn er echter betere plekken om deze bamboespecialisten te zien. Naast stukken met bamboe heeft de lodge goed te bereiken stukken varzea (bos dat in het regenseizoen al dan niet tijdelijk overstroomt), rivierbegeleidend bos, terra firma (bos dat nooit overstroomt), palmmoeras, een oxbow lake (oude rivierarm), rivieren, stroompjes en strandjes. Al deze verschillende habitats hebben zo hun eigen vogelsamenstelling.

Bijzonder voor de Explorer's Inn is het oxbow-lake dat je kunt bezoeken. Dit is een dode rivierarm van de Rio Tambopata. Een geweldige plek, met als absolute trekker de reuzenotter. Er huist hier een familie van deze otters met een lengte van pakweg 2 meter! Er zijn ook een aantal speciale vogels te zien die bij zo'n meer horen zoals verschillende ara's, hoatzins, point-tailed palmcreeper (een soort boomkruiper die

De kleurrijke Agamiro, een specialiteit van Explorer's Inn.

Foto: Peter Eekelder

schaars voorkomt in palmmoerassen), ijsvogels en natuurlijk verschillende soorten reigers. De meest bijzondere reiger in het oxbow-lake van de Explorer's Inn is wel de agamireiger. Deze soort heeft hier sinds een aantal jaren een kolonie waarvan gedacht wordt dat die nu is uitgegroeid tot een van de grootste van Zuid-Amerika. Deze moeilijke soort zit hier echter vooral in het broedseizoen dat ongeveer van februari tot april loopt. Buiten deze periode zit de soort verspreid door het bos langs kleine stroompjes en meertjes en is over het algemeen extreem moeilijk te vinden.

Verder zijn er enkele goed te bereiken leks (baltsplaatsen) van verschillende soorten manakins, waaronder de adembenemend mooie band-tailed manakin, enkele soorten jacamars als de paradise-, great en purus jacamar.

Wat zoogdieren betreft is de Explorer's Inn niet de beste plek. Het is lange tijd gebruikt als privejachtterrein, waardoor dieren over het algemeen toch vrij schuw zijn. Maar in principe kun je er de meeste soorten wel zien, van verschillende soorten apen, miereneters, pecaries (soort wilde zwijnen) tot de jaguar.

Ga je in het begin van het regenseizoen, dan gaat er een hele andere wereld open in het regenwoud. Na de eerste zware regens, waardoor delen van het bos veranderen in een grote bospoel, is het gedaan met de rust 's nachts. De kikkers beginnen dan met een oorverdovend kwaakconcert hun broedseizoen. Het afgelopen jaar ben ik om deze reden in december nog een keer naar Peru geweest. Met zo'n 80 soorten kikkers is deze groep hier op zijn zachtst gezegd goed vertegenwoordigd. Het is een bijzondere ervaring om 's nachts (de nacht begint hier al om een uurtje of zeven) in het donker het bos in te stappen en dan niet over een mooie trail te lopen maar door kniediep water. Paadjes lijken een stuk smaller, geluiden een stuk luider, kortom, je beleeft het bos eigenlijk veel intenser. Op goede plekken wemelt het van de kikkers die allemaal vocaal goed ontwikkeld zijn. Soms kun je elkaar niet verstaan. Boomkikkers zijn het best vertegenwoordigd, van 1 cm tot ruim 15 cm groot, in allerlei kleurvarianten. Af en toe zie je in het schijnsel van de zaklamp de ogen van dwergkaaimannen die het ondergelopen bos intrekken. De regentijd is ook de beste tijd voor slangen, die voor een groot deel leven van de kikkers.

Orange Shanked Treefrog, Explorer's Inn.

Foto: Peter Eekelder

Tambopata Research Centre

De plek die ik in 2002 heb bezocht om als vrijwilliger te werken bij het araproject is het Tambopata Research Centre. Wat mij betreft is dit de mooiste plek waar ik ben geweest in deze regio. Het is een gecombineerde lodge en onderzoekscentrum. Het is vooral bijzonder door zijn ligging op de overgang van het echte laaglandregenwoud en de eerste heuvels van het Andesgebergte. Op heel heldere dagen (in de drie maanden dat ik er zat was dat slecht een keer op drie) kun je uitkijkend over uitgestrekt regenwoud de besneeuwde toppen van de Andes zien. Een onvergetelijke ervaring! De lodge ligt ook zeer afgelegen, op anderhalve dag varen van Puerto Maldonado, waarbij de dichtsbijzijnde bewoning een dag varen is. Hierdoor is er nauwelijks verstoring door mensen geweest. Het bos is er dus nog echt primair, met de hele daarbijbehorende fauna. Alle grote (loop)vogels als guans en curasows, die meestal snel verdwijnen als er jachtdruk is, zijn er volop aanwezig en goed te benaderen. Dit zelfde geldt voor de zoogdieren. Maar liefst acht soorten apen zijn er te zien. Meestal zag ik wel 4-5 soorten op een dag, vaak van dichtbij. Ook worden op weg naar de lodge regelmatig jaguars gezien. De grootste trekpleister is de gigantische claylick, waar in het goede seizoen (juni-september) vele honderden papagaai-achtigen klei komen eten. Het gaat dan onder andere om red-green macaw, blue-yellow macaw, scarlet macaw, blueheaded macaw, redbellied macaw, chestnut-fronted macaw, blue headed parrot, mealy parrot, yellow-crowned parrot, white-bellied parrot, orange-cheeked parrot en amazonian parrotlet. Op sommige momenten zijn er tot 100 red-green-, blue-yellow- en scarlet macaws aanwezig. Spectaculair dus. Het is vooral spectaculair (met name voor de bezoeker, niet voor mij als teller toendertijd) als er bijvoorbeeld een roofvogel overkwam, waardoor alles de lucht ingaat in een oorverdovende explosie van kleuren.

Daarnaast waren vaak nog aanwezig speckled chachalaca, spix guan en blue-throated piping-guan en enkele duivensoorten als plumbeous pigeon en ruddy pigeon. Frequente bezoeker was ook de bat falcon, een kleine valk die regelmatig een van de kleinere parkietensoorten probeerde van de claylick te plukken.

De spectaculairste overvliegende roofvogel was wel de harpij-arend, die ik in die maanden tweemaal de rivier over zag vliegen. De rivieren in het regenwoudgebied zijn overigens goede plekken om roofvogels te zien. Het spreekt ook voor zich, in het bos heb je nauwelijks uitzicht, de rivieren zijn vaak de weinige plekken waar je dat wel hebt. Het gaat dan vaak om gieren als black-, turkey-, greater yellow-headed- en king vulture en soorten als swallow-tailed kite (soms in groepen van enkele tientallen als zwaluwen laag over de rivier), gray-headed kite, plumbeous kite, slate-colored- en crane hawk, great black hawk, gray hawk, white hawk maar ook bijvoorbeeld visarend. Typische soorten die langs de rivieren leven zijn roadside hawk en laughing falcon.

Het Tambopata Research Centre heeft ook het stokje overgenomen van de Explorer's Inn als zijnde de beste plek voor het zien van bamboespecialisten. Hier zijn grote oppervlaktes bamboe te vinden, hoewel in 2001 grote delen zijn afgestorven als gevolg van een natuurlijke cyclus. Alle bijbehorende soorten zijn echter nog wel gewoon aanwezig en de bamboe keert waarschijnlijk vanzelf terug. Door de ontstane open plekken in het bos, waar her en der grote vruchtdragende bomen staan, was het wel fantastisch vogels kijken. Op deze plekken hoefde je je niet in allerlei bochten te wringen om tussen de takken en bladeren door vogels te kunnen zien. Er zaten vaak gemengde groepen vogels in die de van de vruchten aten. Het ging dan om verschillende soorten tanagers als flame-crested tanager, masked tanager, green and gold tanager, turquoise tanager, paradise tanager, green honeycreeper, purple honeycreeper, blue dacnis, emerald toucanet white-throated en chanel-billed toucans en barbets. Een specialiteit van de lodge is de scarlet-hooded barbet die een beperkte verspreiding in Peru, Brazilië en Bolivia heeft.

Ook hier zijn weer een aantal goed te bereiken leks van manakins te vinden, zoals de band-tailed manakin, de fiery-capped manakin en round-tailed manakin.

Papegaaien op de claylick, Tampopata Research Centre.

Foto: Peter Eekelder

Het gebied rondom de lodge is het beste dat ik ken voor de antbird-, antshrike- en antpitta- families. In de tijd dat ik er was heb ik er z'n 40-45 soorten gezien dan wel gehoord. Het kan een enigszins vertekend beeld zijn omdat ik hier bijna drie maanden heb rondgelopen, maar toch. Enkele leuke soorten zijn de black-spotted bare-eye, manu antbird, goeldi's antbird, bamboo antshrike,

dot-winged antwren, white-throated antbird, spot-backed antbird, amazonian antpitta en striated antthrush. Specialiteit van het gebied is de rufus-fronted antthrush, die alleen lokaal in de grensregio met Brazilië en voorkomt.

Leuke andere soorten die ik hier gezien heb zijn horned screamer, crested owl, great potoo, collared-, striolated-, en semicollared puffbird, rufous-headed woodpecker, red-billed scythebill, amazonian umbrellabird, bare-necked fruitcrow, plum-throated- en spangled cotinga.

Zoals ik al zei is het een zeer goed gebied voor zoogdieren. Ik zag er elke dag 4-5 soorten apen, waaronder meestal brulapen, kapucijnapen, doodshoofdapen en dusky-titi monkeys. Minder vaak zag ik spidermonkeys en saddleback tamarins. De mooiste ontmoeting met apen was wel een groep doodshoofdaapjes. De groep van zo'n 40 beesten volgde dezelfde route door het bos als ik. Een tijd lang liep ik in feite tussen de groep in, met sommige apen op aanraakafstand. 's Nachts apen kijken kan ook, dan is de nightmonkey actief. Een kleine soort die 's nachts met veel kabaal door de bomen struint.

Rivieroevers zijn altijd goed voor zoogdieren. Met enige regelmaat zagen toeristen een jaguar op de oever op hun reis van en naar de lodge. Ik zelf had daar nooit geluk mee. Ik moest het doen met een glimp van het achterwerk van een jaguar in een droogstaand beekje in het bos. Maar dit maakte al veel indruk op me. Ineens voelde ik overal de aanwezigheid van deze grote katachtige. Vooral toen ik net na deze ontmoeting door een soort holle weg liep had ik de gedachte dat er zo een boven op me kon springen. Ook de tapir is een soort waarvoor de rivier een goede plek is om die te zien. Op een ochtend op weg naar de telling bij de claylick zwom een ma (of pa?) tapir met een jong vlak voor ons de rivier over.

Las Piedras

Afgelopen december heb ik een andere rivier bezocht, de Rio las Piedras. Een Peruaans-Engels stel is hier een onderzoeksstation begonnen. Door ook toeristen toe te laten kunnen ze dit financieren. Is de Rio Tambopata op bepaalde plekken (zeer) druk bezocht door toeristen, de Rio las Piedras is nog zo goed als onontdekt. Het Las Piedras Biodiversity Station ligt op anderhalve dag varen van Puerto Maldonado met de peke-peke. Dit is een kano-achtige boot (comfortabel genoeg en met dak) met een tweetakt buitenboordmotortje dat een peke-peke geluid maakt. Het eerste deel van de reis kom je nog vrij veel chacra's (kleine boerderijtjes langs de rivier) tegen, de rest is nog grotendeels ongerept. Her en der heeft alleen oogst van brazilnoots (paranoten) plaats gedurende een paar maanden per jaar. Dit heeft echter niet altijd echt negatieve gevolgen. Vaak is er slechts beperkte jacht op zoogdieren en vogels. Ook vindt er lokaal wat houtkap plaats.

Net als het Tambopata Research Centre is er een gezonde populatie van zoogdieren en ander potentieel jachtwild. Er is zelfs nog een extra apensoort te zien, de monk saki-monkey. Ook hier worden regelmatig katachtigen gezien en zelf short-eared dogs en bush dogs. De variatie aan habitats is er iets minder dan bij beide voorgaande lodges. Zo is er geen oxbow-lake en nauwelijks bamboe. Wel zijn er veel swamps, sommige tijdelijk, maar ook een enkele jaarrond. Met name deze swamps waren zeer interessant voor de kikkers. Mijn bezoek hier was enigszins afgestemd op het kikkerseizoen, het begin van de regentijd. Ik heb menig avondje doorgebracht in het bos tot mijn middel in het

water/prut, omringd door de mooiste kikkers. In combinatie met de geluiden van de kikkers, potoo's en kinkajous (kleine zoogdieren die 's nachts door de bomen struinen op zoek naar vruchten) waren dit onvergetelijke uren. Een tijdje de hoofdlamp uit maakte het nog bijzonderder.

Zoals al eerder gezegd heeft elk gebied zijn eigen vogelspecialiteiten, zo ook Las Piedras Biodiversity Station. Een aantal soorten die elders moeilijk te zien zijn zie je hier vrij makkelijk. Een van de mooiste voorbeelden hiervan is de long-billed woodcreeper, een geweldige boomkruiper van maar liefst 35 cm lang. Met een beetje geduld (en kennis van het geluid) was deze soort hier makkelijk te zien. Hetzelfde geldt voor de white-throated jacamar (er bevindt zich een lek bij de aanlegplaats van de boot), de black-faced cotinga en long-crested pygmy-tyrant. De lodge bleek ook een goede plek voor verschillende soorten potoo's. Great potoo, common potoo en long-tailed potoo waren te horen vanuit de lodge.

Het mooie van deze lodge is dat ze een zogenaamde canopytower hebben. Op boomtophoogte kun je hier geweldig vogels kijken. Met name in de vroege ochtend is het hier een feest om te zijn. Groepen tanagers, toucans, barbets en vliegenvangers zijn zo heel goed te zien. De meest bijzondere soort hier was de purple-throated cotinga, een zeldzame en lokale soort. Verschillende soorten apen waren hier ook vaak van dichtbij te zien. Kortom, een aanrader om naar toe te gaan. Alleen al de reis

ernaar toe met de boot is de moeite waard. Onderweg kun je veel soorten vogels zien in de lucht, in de bomen langs de rivier op of de zandstrandjes langs de rivier.

De Tamandua, een mini-miereneter, Las Piedras. Foto: Peter Eekelder

Cock of the Rock Lodge

De laatste plek waar ik iets over wil vertellen is de Cock of the Rock lodge. De voorgaande plekken waren allen in het laagland, deze laatste plek ligt in de Andes, op zo'n 1600 meter hoogte. Vanuit Cusco kun je hier per bus naar toe rijden. De tocht alleen al is spectaculair. Via een pas op ruim 4000 meter daal je af tot ruim 1600 meter, waarbij de vegetatie steeds verandert.

De Cock of the Rock lodge kun je georganiseerd bezoeken, maar ook individueel per openbaar vervoer, zoals ik met mijn vriendin heb gedaan. Verder kun je kiezen voor een verblijf in de lodge of kamperen onder een afdak (een goedkope optie voor slechts 25 dollar, inclusief eten in de lodge). Omdat de weg steil, smal en bij tijden glibberig is, is er een regeling getroffen dat bussen om de dag omhoog of omlaag gaan. De zevende dag van de week gaat verkeer beide kanten op, God zorgt dan voor de goede afloop. En het gaat wel eens mis. Toen wij er waren stortte een vrachtwagen ruim 50 meter het ravijn in. De chauffeur scheen in slaap gesukkeld te zijn, wat niet aan het adembenemende landschap kan hebben gelegen. Hij heeft het gelukkig wel overleefd. Onze bus was gelukkig voorzien van de nodige kruizen en ander geloofsartikelen, want toen ik de banden zag vroeg ik me af of zo'n bus niet makkelijk van de weg af zou glijden. We hadden dan ook niet zo heel veel zin in de terugreis die plaatsvond in het donker in de regen.

De Cock of the Rock lodge is een geweldige plek om vogels te kijken. Het nevelwoud, de zone waarin de lodge ligt, is dé plek met de hoogste diversiteit aan tanagers en kolibries. Vogelen doe je langs de weg of in de 'tuin' van de lodge. Wij hebben ook een keer een stuk gelift (achter in de laadbak van een houttransport) naar een hoger gelegen deel van de weg, en van daar weer naar beneden gelopen. Hierdoor zie je meteen weer een groot aantal nieuwe soorten.

Specialiteit van de lodge is, zoals te verwachten, de cock of the rock. Dit is een bijna geheel oranje cotinga, waarvan de mannetjes op leks baltsen. Op goede dagen zijn er tot wel 25 mannetjes te zien op de lek. Andere leuke soorten zijn solitary eagle, goldenheaded- en crested quetzal, highland motmot, emerald toucanet, yungas manakin, white-eared solitary, golden tanager, golden-naped tanager en orange-eared tanager.

Boeken en websites

- Birds of Peru (Helm field guides, Schulenberg, Stotz, Lane, O'Neill and Parker, 2007). Verschenen in 2007, heeft het eigenlijk overbodig gemaakt meer boeken mee te nemen.
- The birds of the Machu Picchu and Cusco Region (Barry Walker, 2005). Handig als je vogels kijkt in de omgeving van Cusco door de compacte omvang. Goede teksten en tekeningen.

- Birds of the high Andes (Fjeldsa en Krabbe, 1990). Eigenlijk niet meer nodig sinds het verschijnen van de nieuwe gids van Peru. Maar wel het standaardwerk voor vogels van de hoge Andes (van heel Zuid-Amerika!).
- Where to watch birds in Peru (Thomas Valqui, 2004). Hierin worden veel plekken beschreven waar het goed vogelen is. Met handige kaartjes.
- Neotropical rainforest mammals (Louise Emmans, 1999). Goede zoogdierengids voor zoogdieren in de neotropen.
- Reptiles and amphibians of the Amazon. An ecotourist guide (Bartlett & Bartlett, 2003). De beste gids die er op het moment is voor amfibieën en reptielen. Is zeker niet compleet, maar laat wel de meest voorkomende soorten en families zien. Bruikbaar in het hele Amazonegebied.
- A neotropical companion. An introduction to the animals, plants & ecosystems of the new world tropics (Kricher, 1997). Informatief boek als je wat meer wilt verdiepen in de neotropen.

www.petereekelder.nl: voor meer foto's uit het regenwoud van Peru en foto's van andere reizen en natuur uit Nederland

www.explorersinn.com: website Explorer's Inn

www.perunature.com: website Tambopata Research Centre (en een paar andere lodges)

www.tambopataexpeditions.com: website Las Piedras Biodiversity Station

De Cock-of-the-Rock, ofwel Rode Rotshaan, een van de fraaiste vogelsoorten ter wereld, Cock-of-the-Rock-Lodge. Foto: Peter Eekelder

Het DreamTeam op het Twisterkleed gefotografeerd door Max van Dongen.

Ook dit jaar hield het DreamTeam, bestaande uit Michiel van der Weide, Twan Teunissen, Menno Hornman en Harvey van Diek weer een alternatieve Big Day en wel op zondag 4 mei. Alternatief omdat we ons van te voren niet bij de organisator, Remco Wester hadden gemeld, maar vooral ook alternatief omdat het meedoen belangrijker was dan winnen. We begonnen pas

rond de klok van negenen vanaf de Oude Waal en zouden slechts doorgaan tot een uur of negen 's avonds. Ergens halverwege waren o.a. een koffiestop bij Marijn Nijssen in Beek en een avondmaal bij het Wilderniscafé gepland. We keken wel hoelang we het volhielden. Ook alternatief: we hadden geen voorwerk gedaan, maar hadden besloten om alleen de Ooijpolder af te struinen en de Wylerberg aan te doen.

Michiel moest uit Zutphen komen met de trein, dus de andere drie verzamelden zich rond half negen op een tafelkleed halverwege de Oude Waal, welke verdacht veel leek op Twister, het bekende gezelschapsspel voor jong en oud tot 80 jaar, waarbij spelers met armen en benen (en andere lichaamsdelen) om de beurt op een gekleurde stip moeten gaan staan. We stonden net wat te oefenen toen Max van Dongen langskwam. Hij zal wel raar hebben opgekeken. We gaven hem maar snel een stukje chocola voor de schrik. De eerste soorten konden worden aangestreept: fuut, aalscholver, knobbelzwaan. Ook een grote zillie stond aan de achterkant van de Oude Waal langs de waterkant. Toen Michiel gearriveerd was, konden we gaan fietsen. Onderweg kwamen we Bart Hoogesteger tegen die aan zijn zondagochtendronkje bezig was (of was hij stiekem in zijn eentje aan het big dayen?).

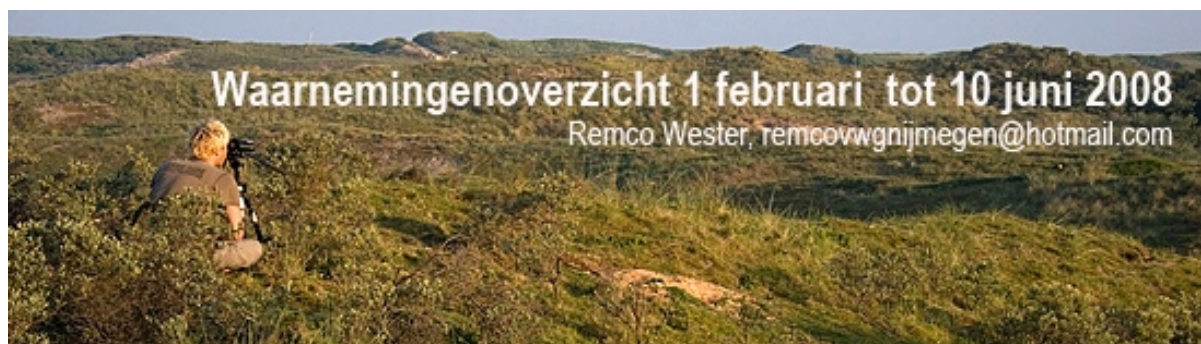
Voor we het wisten waren we aan Rita van de Oude Waal voorbijgereden zonder even opzij te kijken. Toen we al in de Hezelstraat fietste, bedacht Menno zich ineens en hij fietste even terug om haar vakkundig in te koppen. Nog iets alternatiefs: in plaats van dat we de strenge regels hanteerden waarbij tenminste één meer dan de helft van de groep de vogel in kwestie gezien of gehoord moest hebben, was het bij deze Big Day geoorloofd dat slechts een van de vier een soort in kwestie zag of hoorde. Op die manier hadden we 'de lijst' al flink opgeschroefd met o.a. een roepende buidelmees die alleen Menno had toen hij langs de Hollands Duitsch gemaal fietste. De teller stond dan ook al

snel op 76. Via de Groenlanden reden we naar het trekpontje in het Meertje. Een paapje en een tapuit langs de Koude Dijk konden met veel moeite worden bijgeschreven, dankzij de telescoop van Twan (die hij normaal gesproken nooit gebruikt). Via de waterkerskwekerij reden we Beek in. We zouden snel een bakkie doen bij Marijn, maar eerst pikten we nog een paar vijvers in het dorp mee. Wat schetste onze verbazing toen er ineens tussen de wilde eenden een vrouwtje witoogend zwom. Een leuke soort voor een big day. Deze moesten we maar stil houden voor het geval er nog meer teams ging big dayen. Om de concurrentie te misleiden zou Menno een foto op waarneming.nl zetten maar dan op een andere plek (jaja, je doet alles om te winnen...), zo bedachten we. Dat de witoogend een klein groen ringetje droeg vergaten we maar snel. We hadden de grootste lol.

Eenmaal bij Marijn liet de koffie zich in de brandende zon goed smaken. Een grote gele kwik die bij onze vorige big day-poging in 2006 niet lukte, werkte nu voorbarig mee. Er vloog er een luid roepend over het huis van Nijs. Op het heetst van de dag doken we vervolgens het bos in om nog wat bossoorten bij te kunnen schrijven. Het was zoals te verwachten erg stil in het bos. Na een paar uur hadden we dan toch nog een fluit en zowaar liet de kortsnavelboomkruiper zich even horen en zien. Het was zelfs nog een nieuwe soort voor Twan en Michiel. De teller stond inmiddels al over de 100. Toch best knap als je er eigenlijk niet eens echt moeite voor doet. We reden via het Wylerbergmeer richting de Millingerwaard. De wintertaling en wulp bleken ook dit jaar weer een onneembare vesting. Gewoon niet te vinden begin mei. Bij de Erlecomse Waard vlogen twee koninginpages langs de dijk. Die hadden we in 2006 ook al als bijschrijfsoort. Met de vogels was het langzaam wel gebeurd. De stoofvles met friet, salade en rosé lieten we ons dan ook goed smaken bij het Wilderniscafé. Tegen het donker verlieten we met licht rozig hoofd Kekerdome om huiswaarts te fietsen. De kerkuil bij de Kaliwaal liet zich erg fraai horen en even later ook zien. Soort 112. De waterral bij Tiengeboden bleek de laatste soort te worden. Eindscore 113.

Volgend jaar begin mei doen we weer een poging, maar dan wel weer op onze alternative way!

Met dank aan Max van Dongen, Bart Hoogesteger, Jan van Maassen, Jeroen Helmer, Marijn en Arlette Nijssen, Anne Marie van Krimpen en Aniek de Graaf voor de nodige (al dan niet bewust bedoelde) ondersteuning. De volledige lijst (inclusief de bijschrijfsoorten: sneeuwduif, witoogend, fazant, nijlgans, stadskuif, zwarte zwaan, boerengans en koninginpage) is opvraagbaar bij Harvey.

De aanhoudende periode van (zuid)oosten winden heeft ons geen windeieren gelegd. Een paar hele sterke soorten werden waargenomen, zoals Arendbuizerd, Vale Gier, Roodmus en Kleine Vliegenvanger. De Dikkenberg op de Hamert werd goed op de kaart gezet door de vestiging van een telpost, waar menig leuke soort vervolgens het papier op ging. Wederom door de verschillende waarnemingsites af te schuimen, de mailcirkels te spellen, telefoontjes te plegen en vervolgens te schrappen en te schrijven is er weer ruim vier maanden vogelplezier samengevat in een interessante rubriek

Vanaf 26 maart konden we op de Bergerheide weer genieten van een paar **Geoorde Futen**, op 9 april werden er vier gezien. Daarna werden het Pikmeeuwenwater, het Westmeerven, Reinderslooi (max 16) en het Quin bij Afferden weer bezet. Groen T31 en Wit 7N7 zijn beiden geringde vrouwtjes **Aalscholvers** van Deense origine, welke al jaren opduiken bij de stuw van Grave, zo ook 16 maart. In de Millingerwaard werd 7 feb en 7 april een **Roerdomp** gezien. Langs de Hezelstraat riep er één op 21 april en bij de Oude Waal zat er één op 27 mei. Met een straffe rugwind togen 30 maart drie **Kwakken** hoog noordwaarts over de Gebrande Kamp. Een **Koereiger** van dubieuze herkomst liep 6 juni z'n groene ring te showen in de Deestse Waarden. Vroeg en opmerkelijk is de poetsende **Kleine Zilverreiger** 2 maart bij het Wijchens Ven. Langs de rand van de Kaliwaal liep er 4 juni één. **Grote Zilverreigers** werden de gehele periode gezien. Bij Batenburg werd 22 maart een slaapplaats door twaalf vogels bezet en 3 april sliepen waarschijnlijk vier vogels op de Gebrande Kamp. Een dood exemplaar werd 12 april opgeraapt bij De Horst, Groesbeek. Sinds mei hangen er in de Ooijpolder maximaal vijf vogels rond. Een **Purperreiger** stond 20 april in de Ooijse Graaf langs de Kerkdijk, langs Reek trok 1 mei een vogel noordoostwaarts en over de Hamert volgde 3 mei de derde waarneming. De **Zwarte Ooievaar** in de middag van 22 april op de Bergerheide is waarschijnlijk dezelfde vogel welke 's ochtends noordoostwaarts over de Hamert trok. Negen **Ooievaars** trokken 19 feb noordwaarts over de Plaats bij KBP-6. In de Ooijpolder werden weer diverse nestpalen, en ook het paartje van de Vilt bij Beugen bracht een jong groot. Nieuw is de bezetting van de schoorsteen op het oude stadhuis van Gennep. Naast de pleisterende groep van zeven tussen 4 en 31 mei bij de Oude Waal, verbleven van 30

mei tot zeker 7 juni maximaal 17 vogels net buiten Kekerdom en sliepen daar op schuren en de lichtmasten van een korfbalveldje. Op 4 juni werden 25 Ooievaars bij de Kaliwaal gemeld. Waarschijnlijk vanwege de vroege datum werd bij de **Lepelaar** van 24 feb in de Bemmelse Polder gemeld dat deze géén ringen droeg. Pas vanaf 14 april doken de volgende exemplaren op, zoals twee vogels die onregelmatig tot 10 juni bij de Oude Waal werden gezien. Op diverse plekken langs de Waal werden foeragerende vogels gezien. In Limburg is de soort schaars, de waarnemingen op de Hamert op 2 mei, overvliegend op 6 mei (twee) en de twee tussen 3 en 9 juni zijn daarom leuke treffers. Twee **Kleine Zwanen** trokken tussen 2 en 6 feb op met een groep Knobbelzwanen in het Beuningse Veld. In het Lunense Broek bij Nederasselt zaten er 17 feb drie en over de Hamert vlogen 2 maart acht vogels naar het noorden. Negen foerageerden op 24 maart bij Wilbertoord. Op KBP-5 sliep 9 feb een paar **Wilde Zwaan** met jong. Bij de Oude Waal vlogen er 10 feb drie langs, dezelfde dag werd er één gezien bij de Bisonbaai. Twee eerste winter vogels zaten 16, 24 en 27 feb op het Nieuwe Heerenven en 18 feb vlogen er drie op bij KBP-5. Twee paar zwartbekken en een familiegroepje van vier **Taigarietganzen** zat 3 feb langs de Beltweg ten noorden van het Broederbosch. Ten zuiden van Millingen aan den Rijn werden 24 feb zes vogels gefotografeerd. Leuke groepen **Toendrarietgans** zaten 2 feb bij de Lakei ten noorden van de Bergerheide (2150ex) en 16 feb bij de Leemput van Milsbeek (1200). **Kleine Rietgans**, 'Rita van de Oude Waal', werd tot 7 mei tussen de Grauwe Ganzen gezien. Minder dubieuze vogels zaten 2 feb in het gebied Lakei bij Siebengewald (twee), de volgende dag zat er nog één. Op de slaapplaats op het Grote Grintgat werd er tussen 276 Toendrarietganzen één uit gehaald. Langs de Kerkdijk in de Ooijpolder foerageerde tenslotte 17 maart nog een vogel. Het niet onaardige aantal van 14.475 **Kolganzen** werd genoteerd tijdens een slaapplaatsstelling op de Oude Waal op 17 feb. Een **Dwerggans** werd 31 maart gefotografeerd op het Nieuwe Heerenven. De escape **Sneeuwganzen** van het Zuidereiland

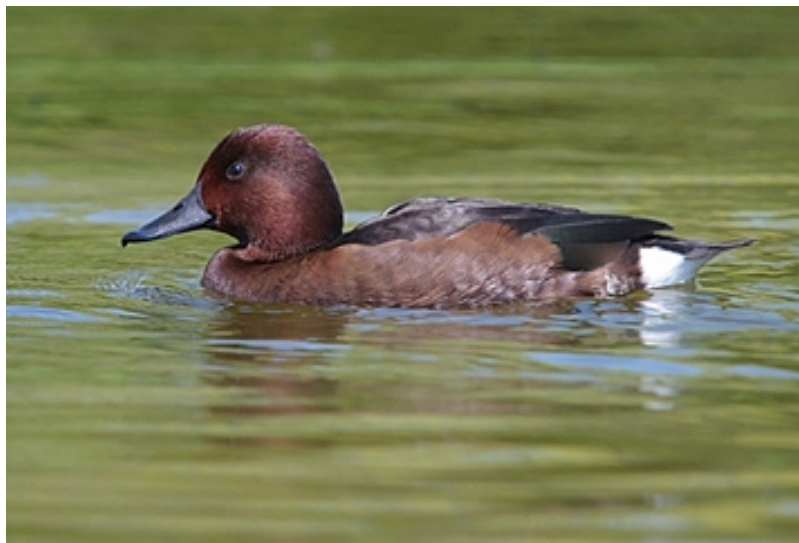
Roodhalsgans, Ooijse Graaf, 17 febr. 2008

foto: Menno Hornman

bij Gennep werd 14 maart weer eens gemeld. Op 22 maart zat er één in de Bemmelse Polder en evenals vorig jaar zat 3 april de vogel met de gele pootring HS7 weer bij Megen. Twee witte Sneeuwganzen hingen 19 en 20 april rond bij de Maas bij Grave. De Ambtswaard en Gendtse Polder bleken tussen 23 feb en 8 maart een belangrijke pleisterplaats voor honderden **Brandganzen**. De piek zat op 2 maart met 850ex. Bij

Vierlingsbeek werden 10 juni liefst 110 vogels geteld. **Rotganzen** foerageerden 3 feb bij Well, 9 feb bij Bergen en een pleisteraar tussen 20 en 23 feb op diverse plekken in de Ooijpolder. Bezijden de ongeringde escape **Roodhalsgans** rond Cuijk zaten tussen 3 en 22 feb een adult en juveniel in de Ooijpolder, soms samen optrekkend. In de Ambtswaard bleek een exemplaar toch een ringetje te dragen en ook de vogel van Wijchen op 6 april behoorde tot de dubieuzere ex. **Casarca's** werden weer op diverse plekken gezien, zoals 8 feb twee op de Gebrande Kamp. Tussen 11 feb en 9 juni werden onregelmatig maximaal zes vogels gezien op het Nieuwe Heerenven. Bij de Erpewaai, Heumen verbleef van 17 tot 28 feb een vrouwtje met een luchtje. Een hybride **KuifeendXTafeleend** werd 3 feb op de Niers bij Milsbeek gezien. Waarschijnlijk dezelfde vogel dobberde 29 feb op de Maas bij Sint Agatha en 13 maart op de Mookerplas. In de maand mei werden op diverse plekken zowel in de polders ten noorden van de Waal als in de Ooijpolder nog solitaire of tweetallen **Smienten** gemeld. Een man zat van 5 tot 13 mei nog op de Hamert. Een man **Pijlstaart** zat 30 april en 5 mei op de Gebrande Kamp. Een zeer vroege man **Zomertaling** werd 24 feb gezien op de Oude Waal. 29 feb zwom een man op het Meertje in de Ooijpolder. De aantallen rond de Oude Waal bleven hoog. Zo werden hier 10 juni nog dertien ruiende vogels geteld. Leuk zijn ook de groepjes van negen op 23 maart op het Nieuwe Heerenven en tien op 30 maart bij Keent. Een man

Krooneend liet zich 25 en 27 feb bekijken op de Mookerplas, een vrouwtje zat op de Kuilen bij Langenboom tussen 29 feb en 4 maart. In een sloot bij de Heeswijkse Kampen zwom 6 maart een vrouwtje, een maand later, 6 april zaten drie mannetjes op de Verburgtskolk bij Oosterhout. Een paar werd 13 april op het strandpark bij Slijk-Ewijk gezien. Het vrouwtje **Witoogeend** dat 4 mei

Witoogeend vrouwtje, Beek, 4 mei 2008

Foto: Menno Hornman

tijdens een Big Day, door het zichzelf noemende DreamTeam, in een vijver in Beek werd ontdekt mocht toch niet geteld worden vanwege een groen ringetje. Een juveniele **Topper** zat 6 en 7 feb op de Mookerplas. Een vrouwtje zwom 10 feb op KBP-5, een ander vrouwtje zat van 29 feb tot 4 maart op de Kuilen bij Langenboom. De subadulte

man, pendelend tussen KBP-8 en 9 zette zijn verblijf voort en ruide door naar adult kleeed en bleef uiteindelijk 21 april als enige duikeend over op KBP-8. Op de grote plas in de Millingerwaard werden tussen 7 feb en 17 maart maximaal 20 **Brilduikers** onder andere baltsend waargenomen. Op de Bisonbaai zwommen 8 feb dertien vogels, terwijl op KBP-5 tussen 9 feb en 23 maart het totaal niet boven de elf vogels uit kwam. Op het Kleine Grindgat bij Weurt zaten maximaal vijftien vogels tussen 10 feb en 15 maart. De laatste, een man, zwom 26 april in de Gendtse Polder. **Nonnetjes** moesten met een verrekijker gezocht worden. Het aantal van 17 rond de Oude Waal bleek een grote uitschieter. Een laatste mannetje zwom 6 en 8 april op een plas bij de Cilieboer in de Ooijpolder. Hetzelfde verhaal voor de **Grote Zaagbek**. Tussen 8 en 24 feb zwommen vijf vogels op de Erpewaai bij Heumen, op 14 feb vijf op de Graafse Raam, op 18 feb vijf op zowel KBP-5 als bij de Lingewal. Op 28 maart vlogen er drie langs de Diepen bij Milsbeek en het laatste vrouwtje zat op een plasje in de hoek Langstraat – Ooijse Bandijk. Of het vrouwtje **Kokardezaagbek**, welke tussen 2 en 17 feb in een sloot in het Beuningse Veld verbleef, het tweede geval voor Nederland kan worden (de andere mogelijk 'wilde' vogel pleisterde een tijd bij Harderwijk) heeft menig discussie opgeleverd, de CDNA zal het verlossende woord uitspreken. In het centrum van Wijchen werd 13 april een vogel gekiekt en op 1 en 2 mei zwom op de bekende plek in het Beuningse Veld weer een vrouw. De eerste **Wespendief** voor dit jaar vloog 27 april over Weurt. Tijdens trektellingen op de Hamert op 10 en 24 mei werden 28 en 10 trekkers genoteerd. De eerste **Zwarte Wouw** trok 28 maart over Nijmegen. Al snel volgden weer vele waarnemingen tot in juni in de Ooijpolder en aangrenzend in Duitsland. Recent is het nest gevonden (in Dld) en zijn twee jongen geringd. Ook op veel andere plekken werden vogels gemeld. Vanaf de telpost op de Dikkenberg, Hamert kwamen meldingen binnen van drie overvliegende op 22 april, en op 4 mei en 10 mei twee. Bij de Overloonse Duinen joegen 28 april twee vogels. Tussen Keeken (DI) en Groesbeek werd tussen 3 en 17 feb nog onregelmatig de pleisterende **Rode Wouw** gezien. Op 15 maart trokken twee

Zwarte Wouw, Oude Waal, 22 juni 2008

Foto: Jan van Maassen / waarneming.nl

Rode Wouwen over de Duivelsberg zuidwaarts en dezelfde dag vlogen er drie over de Hamert. 17 maart vlogen er twee over KBP-5 en 4 mei werden er weer drie geturfd op de Hamert. Na de eerste nieuwkomers voor ons werkgebied vorig jaar, vloog 31 mei een **Vale Gier** over de tuin van een vogelaar in Boxmeer. Hopelijk wordt de vogel ingediend bij de CDNA. Naast vele losse waarnemingen werden tijdens trektellingen op de Hamert meer overtrekkende **Bruine Kiekendieven** gemeld. Op 12 april zes, op 22 april zeven, op 4 mei weer zes en op 12 mei weer zeven. Tot ver in juni werden er één a twee vogels rond het Nieuwe Heerenven waargenomen. Op 10 juni joegen twee vogels langs de Lingewal bij de Broekakkers. Er kwamen veel waarnemingen binnen van jagende of overtrekkende **Blauwe Kiekendieven**. Vroeg in het voorjaar vanuit verschillende locaties, naarmate het voorjaar vorderde voornamelijk vanaf de Hamert. De laatste vogel, een zogenaamde 'ringtail' joeg 4 mei op de Hamert. Op 16 feb werd bij het Oude Heerenven een slaapplek van vijf vogels geteld. Dank zij de telpost op de Dikkenberg op de Hamert werden behoorlijk wat **Grauwe Kiekendieven** opgemerkt. Op 22 en 27 april en 8, 10, 14, en 24 mei werden doortrekkers genoteerd. Op 22 april trok een vrouwtje langs Overloon en 11 mei werd een mogelijke man bij Salmorth gezien. Spectaculair en indien aanvaard door de CDNA is de gefotografeerde **Arendbuizerd** op 8 mei over de Hamert als nieuwe soort voor ons werkgebied te noemen. Na de eerste **Visarend** 2 april over het Nieuwe Heerenven kwamen nog een veertigtal meldingen binnen. Hier zullen ongetwijfeld dubbeltellingen tussen zitten. Leuke aantallen werden op de Dikkenberg tijdens trektellingen gezien: op 18 april drie, 22 april vier, 27 april twee en op 10 mei nog eens twee. Twee latertjes werden 4 juni in de Millingerwaard en 6 juni bij de Leemput van Milsbeek gezien. Ook in het werkgebied mochten we een graantje meepikken van de grote **Roodpootvalk**-invasie in Nederland. Een vrouwtje vloog 3 mei over het Goffert in Nijmegen. Een eerste zomer man trok 8 en 9 mei over de Hamert. Eveneens op 9 mei werd eerst een jagend vrouwtje en later een man overtrekkend gemeld op de Bergerheide. Over zowel de Hamert als Grave vlogen 10 mei een man en vrouw. Een jagende jonge man werd 11 mei in de Millingerwaard gezien, de volgende dag trok er één langs de Hamert. Over de Düffel trok er 21 mei één. Een vrouwtje trok 23 mei over Nijmegen en op 24 mei werden doortrekkers genoteerd in de Millingerwaard en op de Hamert. Bij de Leuthse Visvijvers joeg 28 mei kortstondig een subadult boven de akkers.

Roodpootvalk vrouwtje, Bergerheide, 9 mei 2008

Foto: Harvey van Diek

Achtentwintig **Smellekens** werden doorgegeven. Dit aantal werd voornamelijk opgeschroefd door de trektellingen op de Hamert. In mei werden nog zes vogels gemeld, de laatste, een vrouwtje, vloog 24 mei over het Nieuwe Heerenven. Na een mogelijke **Boomvalk** 19 maart op de Hamert werd de eerstvolgende pas op 14 april bij de plas Biesterveld in de Ooijpolder gezien. De **Slechtvalken** van de EPON-centrale legden op 12 maart hun eerste ei. Van de vier eieren zou er één sneuvelen tijdens een gevecht met een 'vreemd' vrouwtje. Op 22 april kwamen de drie eieren uit. Ook de **Kwartel** liet dit voorjaar op verschillende plekken van zich horen. In zeker 21 gebieden werden ze vastgesteld. De eerste riep 6 april op de Bergerheide. Nachtelijke trekkers werden 24 en 29 mei over Nijmegen gehoord. Verrassend is het weer opduiken van de **Kwartelkoning** in ons werkgebied. Al op 22 april riep er één tussen Lage Wal en de Wylerbaan. In de Erlecomse Waard werd vanaf 16 mei een mannetje gehoord, bij de Kaliwaal duikt de tweede op 27 mei op, gevolgd door een derde vanaf 31. Alleen op 3 juni riep er één bij de Bisonbaai. De westkant van ons werkgebied herbergt vanaf 10 juni twee mannetjes en wel in de Drutense Waarden. De voorjaarsstrek van de **Kraanvogel**, ingeluid met een onbekend aantal op 20 feb 's nachts over Kekerdom, kenmerkte zich vooral door de lage aantallen van de groepen. Genoemd kunnen worden de 19 vogels over de Hamert op 8 maart, de 91 hier overtrekkend op 15 maart, de 200 over Nijmegen op 18 maart, de 16 op 29 maart weer over de Hamert, 40 over Kekerdom op 30 maart en dezelfde dag 50 over nogmaals de Hamert, alwaar 8 april het rijtje gesloten werd met. 82 doortrekkers. Een latertje vloog 18 mei over knooppunt Valburg. Leuk waren de zeven vogels welke 17

Steltkluten, Vlietberg, 1 mei 2008

Foto: Harvey van Diek

maart in een stil hoekje in de Ooijpolder foerageerden. Kortstondig maar zeer welkom waren de drie **Steltkluten** die 1 mei op een onder wat er staand weiland bij de Vlietberg in de Ooijpolder rondliepen. 's Avonds werd gezien hoe de vogels naar noord vertrokken. Op 11 mei bleken er geen twee, maar liefst vier Steltkluten in de Millin-gerwaard aanwezig te zijn geweest. De eerste zes **Kluten** vlogen 9 maart op van

een strekdam in de Erlecomse Waard en vertrokken uiteindelijk naar de Kaliwaal. Hierna werd het populaire gebied langs de Lingewal weer bezet, waar op 12 april maximaal 17 vogels zaten. Op 3 april foerageerde één vogel bij een klein plasje aan de rand van

Bijsterhuizen, Nijmegen en 19 april werd een vogel bij KBP-7 gezien. In de gehele periode werden aan beide zijden van de Waal tussen Lent en Millingen groepjes Kluten waargenomen. Voorlopig is de **Kleine Plevier** op 4 maart op de zandafgraving langs de Ewinkel bij KBP-8 de vroegste ooit in ons werkgebied. Daarna doken ze op vele plekken weer op. Alleen bij Groesbeek, op de Hamert en bij Beugen lopen de aantallen meer op, maar meer dan tien op een dag werden er niet gemeld. Na de eerste **Bontbekplevier** op 17 maart bij de Lingeplasjes, werden voornamelijk doortrekkers gezien op de Hamert, waar tussen 3 mei en 25 mei maximaal vijf vogels op een dag werden gezien. In de Millingerwaard liep er 11 mei één en 28 mei werd er één gekiekt in de Erlecomse Waard. In de uiterwaard bij Keent verbleef op 24 en 25 mei een mooie groep van 78 **Goudplevieren**. Op 2 maart vlogen er zes over Beneden-Leeuwen, de 14e vlogen er 40 op bij Boven-Leeuwen. Over de Hamert vloog 15 maart een groepje van zeven, op 29 maart en 5 april trok er telkens één langs. Grave deed mee met drie vogels op 7 maart en bij de Zelderse Driessen foerageerden er 17 april elf. Over Cuijk vlogen er 19 april nog eens twee en de laatste trok 3 mei over de Hamert. Alleen op het Nieuwe Heerenven verbleef een **Zilverplevier** en wel een adult zomerkleed tussen 24 en 28 mei. **Drieteenstrandlopers** dreten 4 mei op het Oude Heerenven (twee), op 8 mei één en op 15 mei liepen er drie langs de vloedlijn van de Waal bij het Grote Grindgat van Weurt. Adult zomerkleed **Kleine Strandlopers** foerageerden 14 mei op het Oude Heerenven (één), bij de Vlietberg in de Ooijpolder (één) en op het Beugense Vilt op 18 mei (vier). Redelijk wat **Temmincks Strandlopers** werden afgelopen periode gemeld. De eerste waarneming werd 4 mei op zowel het Nieuwe Heerenven als bij de Haart bij Beugen verricht. De vogel van Beugen zat er de volgende dag nog. Op 6 mei liep er één bij de Uivermeertjes. Het Nieuwe Heerenven was 7 mei goed voor acht ex, op 10 mei liepen er vier. Op 11 mei verbleven er solitairen bij zowel de Erlecomse Waard als op het Heerenven. Op deze dag werd ook een druk baltsend mannetje waargenomen net buiten ons werkgebied, namelijk op de Broekakkers aan de Lingewal. Hierbij moesten zelfs de Kleine Plevieren het ontgelden. Op 13 mei zat er hier weer of nog steeds één. Bij het Heerenven verbleven er 12 mei zes, 14 mei vijf en op 15 mei drie. Bij de Vlietberg foerageerde er één met een Kleine Strandloper op 16 mei. Twee adulte **Krombekstrandlopers** zaten 12 mei op het Nieuwe Heerenven. In de strang ten westen van de Bisonbaai liepen 1 maart drie **Bonte Strandlopers**. Alleen op 13 maart en 20 april werden een tweetal op het Heerenven gezien, op tussenliggende data ging het altijd om één 'Bontje'. In de Oosterhoutse Waard foerageerde er één op 22 en 23 maart. Op een ondergelopen weiland binnendijs bij de Erlecomse Waard verbleef 29 maart een vogel. Bij de Haart, Beugen zat er één op 28 april, en 16 en 18 mei werd er één bij de Vlietberg gezien. Drie vogels liepen 23 mei in de Erlecomse Waard en over de Dikkenberg vloog 24 mei tenslotte de laatste voor dit voorjaar. Bij de Oude Waal zat 23 feb de eerste **Kemphaan**, daarna zouden nog vele waarnemingen volgen, voornamelijk

bij de Oude Waal en op de Hamert. Maximum aantallen werden geteld op 27 april (32) op de Hamert en dezelfde dag bij de Vlietberg (16). De laatste twee zaten 23 en 24 mei op het Nieuwe Heerenven. De plasdras-stukjes in de Millingerwaard, op Mulderskop en bij Groesbeek bleken nog steeds geschikt voor **Bokjes**. Meerdere exemplaren werden dan ook gemeld op deze locaties, zoals vier op 6 feb op Mulderskop, drie langs de Leigraaf bij Horst op 24 feb en drie in de Millingerwaard op 10 april. Andere opvliegers werden gezien op 3 feb en 13 april bij een plasje bij Bijsterhuizen, Nijmegen, op 11 maart in het Zwanenbroekje in de Ooijpolder, op 15 maart langs de telpost op de Hamert, op 26 maart bij Linden, op 1 april in de Deestse Waarden. Tegen een latertje werd 12 mei aangelopen in de Gendtse Polder. Hogere aantallen **Watersnip** werden geteld bij de Oude Waal op 18 feb (26) en in de Hatertse Vennen op 24 feb (30). Op 5 mei werd een baltsende vogel gehoord en gezien bij de Haart, Beugen en op 16 en 25 april baltsten er respectievelijk twee en één bij de Vlietberg in de Ooijpolder, waar 8 juni er nog één langs vloog. Tussen 4 feb en 28 maart kwamen zestien meldingen van de **Houtsnip** binnen. In Malden vloog 10 maart zich er één dood tegen een raam. De eerste twee **Grutto's** verschenen 14 feb bij de Oude Waal. In de Oosterhoutse Waard werden tussen 18 en 28 maart maximaal 298 vogels geteld. Het vroege verzamelen van de Grutto, zoals op 1 juni (30) bij Tiengeboden is geen goed teken en lijkt te wijten aan het uitmaaien van nesten. De aantallen **IJslandse Grutto** bleven na de eerste vogel op 24 feb bij de Broekakkers langs de Lingewal laag in ons werkgebied en voornamelijk geconcentreerd langs de Waal. Alleen de Broekakkers telde 6 maart 51 vogels. Bij de Oude Waal was met 35 vogels op 14 april het hoogste aantal bereikt. De laatste negen zaten 27 april bij de Vlietberg. De eerste **Regenwulp** op 9 maart bij het Nieuwe Heerenven kreeg van de waarnemer toch een vraagtekentje mee vanwege de vroege datum. Op 11 april trok de eerste echte over de Gebrande Kamp en werden er zeven uit een grote groep Wulpen bij de Ooijsche graaf gevist. Daarna kwamen nog zo'n vijftien waarnemingen binnen, waaronder negen op 16 april bij de Meilanden langs de A50, vier langs de Kerkdijk op 17 april, drie over de Linge op 23 april en vier vogels zowel 26 april over de Hamert als 27 april over de Vormerse Plas bij Wijchen. De laatste vogel liep 18 mei in de Keentse uiterwaard. Redelijke groepen **Wulpen** zaten 28 maart in de Oosterhoutse Waard (362), op 31 maart in de Drutense Waarden (600) en op 7 april in de Gendtse Polder (430). Een adult winterkleed **Zwarte Ruiter** liep 15 en 16 maart bij de Oude Waal. Echt spetterend werden de aantallen daarna niet. Op het Nieuwe Heerenven schommelde het maximum rond de zes in april, de Oude Waal waren goed voor vier vogels op 11 april en liefst negen op 21 mei bij de Vlietberg. De eerste **Tureluur** verscheen 27 feb bij de Oude Waal, waarna de aantallen opliepen tot 13 maart. Tussen 13 maart en 19 mei schommelde het aantal rond de 35 vogels. In de Bemmelse Polder werden 4 april zo'n 30 Tureluurs geteld. In de vroege ochtend van 4 mei landden twee **Poelruiters** op het Oude Heerenven, maar verbleven helaas slechts korte tijd. De eerste **Groenpootruiter**

foerageerde 7 april in de Millingerwaard. Tussen 22 en 27 april werd het maximum van 30 bij de Vlietberg geteld. Op het Nieuwe Heerenven liep het op tot 35 op 23 april. In de Bemmelse Polder zwierven tussen 2 en 9 feb vijf **Witgatjes** rond. Zes zaten op 10 feb in de Millingerwaard. Overige groepjes werden gezien op 6 april in de Bemmelse Polder (zeven), tussen 8 en 12 april op het Nieuwe Heerenven (zes), overvliegend langs de Ooijische Graaf op 13 april (negen) en op 10 juni bij de Oude Waal (vijf). De **Bosruiter** liet ook dit voorjaar weer van zich spreken. Na de eerste foeragerende vogel op 20 april op het Heerenven liepen her en der de aantallen leuk op: Op 5 mei zaten er bij de Erlecomse Waard twaalf en bij de Haart, Beugen liefst 30. Twee dagen later, op 7 mei, werd de top bereikt op het Nieuwe Heerenven met 45 vogels. Overwinterende of vroege **Oeverlopers** zaten 7 feb in het Beuningse Veld, 11 feb bij KBP-9, 23 feb bij de Oude Waal en 2 maart langs de Waal bij het dorp Ooij. Op de Kuilen bij Langenboom liep er 4 maart één. Behoorlijk wat **Zwartkopmeeuwen** kwamen binnen. Op 23 feb foerageerde een adult zomerkleed bij Grave, op 8 maart bij KBP-8 en 9 maart in de Koningsvennen bij Milsbeek. Bij het Heerenven werden tussen 23 maart en 24 mei onregelmatig één of twee vogels gezien en op de meeuwenlaapplaats op Reinderslooi doken op 23 maart drie en 5 mei twee vogels op. Bij Grave zat een eerste zomer op 20 april. Een adult winterkleed **Dwergmeeuw** vloog 30 maart rond boven de Oude Waal. Zeer waarschijnlijk dezelfde vogel verbleef tussen 31 maart en 13 april op de Bisonbaai. Een vogel in zomerkleed vloog 21 april over de Hamert en 26 april was er één ter plaatse. Boven het Grintgat van Weurt foerageerden er vier op 27 april en dezelfde dag zaten er twee bij de

Dwergstern, Kaliwaal, 27 mei 2008

Foto: Harvey van Diek

Oude Waal. Op 8 mei trokken er 61 noordwaarts over de Hamert en de laatste vogel zat 21 mei bij de Kaliwaal. Tussen 1 feb en 16 maart hing een 4^e kalenderjaar **Geelpootmeeuw** rond bij Cuijk. Daarnaast werden vele andere solitaire vogels gezien. Groepjes zaten op 20 (vijf), 24(zes) en 28 mei (zes) en 10 juni (3) in de Erlecomse Waard. Uit de flinke rij waarnemingen van de **Pontische Meeuw** zijn vermeldenswaardig de

geringde (rode ring, witte code KE23, rechterpoot) in de Ooijpolder, welke hier rondhing in maart en april en een paartje, onder andere parende, gezien op 23 april, 19 mei en 1 juni bij Grave en Cuijk. Een vroege, wat donkere **Visdief** hing tussen 31 maart en 12 april rond op de Bisonbaai. Mogelijk deze vogel werd 3 april bij Gendt gezien. Op de Maas bij Grave zat tussen 30 april 4 mei een mooie **Noordse Stern**. In de Millinger-

waard stond er één aan de grond op 12 mei. Leuk is het verschijnen van **Dwergsterns** in ons werkgebied en wel kortstondig op 27 mei bij de Kaliwaal en twee over KBP-7 naar oost op 1 juni. Een tweetal **Witwangsterns** 14 mei boven het Oude en Nieuwe Heerenven werd kortstondig aangevuld met nog eens drie vogels. Natuurlijk waren ook deze vogels snel weer vertrokken. Naast een claim van acht **Zwarte Sterns** 5 april boven de Verburgtskolk in de Oosterhoutse waard werd de eerste echte op 12 april gefotografeerd boven de Oude Waal. Voor de kijkhut in de Millingerwaard foerageerden 11 mei twee **Witvleugelsterns**. Het Nieuwe Heerenven deed een duit in het zakje met een adult op 23 mei. De eerste **Zomertortel** koerde 22 april bij Zyfflich, drie dagen later riepen er twee bij de Tongelaar. Bij het Eendenmeer op de Bergerheide zat 8 april de eerste **Koekoek**, gevolgd door exemplaren op 12 en 13 april op de Hamert. In het centrum van Bemmelen zaten op 1 feb en 7 maart resp. twee en nog één **Ransuil** op de roestplaats. In Gendt zou volgens dagblad de Gelderlander een roestplaats met zeker 20 vogels hebben gezeten. Naast de overvliegende **Velduil** 10 feb bij knooppunt Ewijk werd deze dagjager gezien bij Millingen op 26 maart en langs de Veerweg ten noorden van de Maas bij Oijen. Hoewel 2008 een goed jaar is voor de zeldzamere uilen in Nederland, is de gefotografeerde **Oeraluil** op 23 mei bij Boxmeer er zeer waarschijnlijk één van dubieuze aard. De vogel kon later helaas niet weergevonden worden. Op 28 april werden bij het zweefvliegveld van Malden de resten van een vrouwtje **Nachtzwaluw** gevonden, waar in het najaar van 2007 een Havik zich te goed aan had gedaan. Op 8 mei zong het eerste mannetje hier weer, gevolgd door waarnemingen vanuit de bekende heideterreinen. De eerste **Gierzwaluw** scheerde 18 april over Nijmegen, twee dagen later gevolgd door de rest.

Tussen de tientallen meldingen van **IJsvogels** zat, ondanks een afgebroken ondersnavel, ook een succesvolle jager 23 maart in de Weezenhof, Nijmegen. Ook dit jaar werden we weer getrakteerd op **Bijeneters** en wel met twee op 23 mei over de Hatertse Vennen. Fraaie **Draaihalzen** werden gezien en gefotografeerd op 19 en 20

IJsvogel met afgebroken ondersnavel, Weezenhof, 23 maart 2008 Foto: Fred Hustings / waarneming.nl

april in de Ambtswaard, op 20 april zowel in Nijmegen als op de Hamert, op 22 april weer in Nijmegen, op 24 mei langs de Hezelstraat in de Ooijpolder, op 30 april op de

Middelste Bonte Specht, man met jong, Wylerberg, 2 juni 2008 Foto: Jouke van der Zee

Bergerheide, op 9 mei in de Millingerwaard en een latertje op 13 mei bij het Talingven in de Hatertse Vennen. Maximaal drie **Middelste Bonte Specht** werden in het vroege voorjaar tegelijk gehoord op de Wylerberg bij Berg en Dal. Grote verrassing was de vondst van een nest op 27 mei, waaruit op 2 juni drie jongen uitvlogen. Andere vogels werden gehoord of gezien op 8 en 9 februari bij Stollenberg in Beek, op 4 en 8 maart een man op de Sint Jansberg en op 19 maart hier zelfs twee. Een 'jankende' vogel liet zich 2 mei kort horen nabij de Mookerheide en 4 juni werd er één ontdekt bij de Radioplassen van Stevensbeek. Een kekkerende vogel zat 7 juni op de Sterrenberg bij Berg en Dal. Een **Zwarte Specht** wilde 5 mei wel eens wat anders dan bos en trok langs de Ooijsche Graaf in de Ooijpolder in noordelijke richting. **Boomleeuweriken** werden gezien op 9

feb over de Bergerheide, op 20 feb foeragerend op de Looierheide en zes op 23 feb bij Canteclaer, Wilbertoord. De eerste zingende werd 24 feb gehoord op zweefvliegveld Maldens Vlak. Over de Hamert trokken 15 maart dertien vogels naar noordoost. Vermeldenswaard is de pleisterende groep van 110 **Veldleeuweriken** rond 12 feb op de Dennenkamp bij Groesbeek. Een vroege **Oeverzwaluw** trok 13 maart over de Dikkenberg, op 17 maart gevolgd door de rest van zijn soortgenoten. De eerste **Boerenzwaluw** dook 9 maart op bij het Grote Grintgat van Weurt, gevolgd door de rest op 17 maart. Op deze dag werd ook de eerste **Huiszwaluw** gemeld boven het Nieuwe Heerenven, gevolgd door zes vogels op 19 maart bij de Kekerdome Waard. Op 22 april tjlpte de eerste **Duinpieper** voor dit voorjaar over de Hamert. Telkens dezelfde (of een andere?) werd tussen 23 april en 21 mei onregelmatig gezien op de landingsbanen van zweefvliegveld Maldens Vlak. Over de Hamert trokken nog vogels op 7 en 9 mei. De

eerste **Boompieper** zong 23 maart op de Hamert, pas op 29 maart gevolgd door de volgende waarneming in de Hatertse Vennen. Groepen **Waterpiepers** foerageerden 4 feb langs de Kerkdijk in de Ooijpolder (35), in de Polder van Beek op 10 feb (30), op 24 feb bij Slijk-Ewijk (13), op 9 maart in het Circul in de Ooij (16) en op 29 maart bij Tiengeboden (14) en bij de Haart, Beugen (10). De laatste vogels vlogen over op 11 april bij de Gebrande Kamp en 13 april bij de Hamert. Via trektellen.nl werd 12 april een overtrekkende **Oeverpieper** bij de Dikkenberg gemeld. De eerste vier **Gele Kwikstaarten** trokken 30 maart ons werkgebied door bij de Gebrande Kamp. Een

mooie man **Engelse Kwikstaart** werd 11 mei op pixels vastgelegd bij het Oude Heerenven. De doortrek van de **Noordse Kwikstaart** werd al vroeg ingezet: op 17 april zat de eerste bij het Nieuwe Heerenven. Daarna kwamen zo'n twintig meldingen binnen. Vermeldenswaard zijn de doortrektotaal op 7 mei (24) en 8 mei (43) over de Hamert, een zingend mannetje bij Het Broek bij Nieuw-Gassel op 8 en 9 mei, 23

Engelse Kwikstaart man, Hamert, 11 mei 2008

Foto: Harvey van Diek

over de Duivelswaai bij Weurt en de laatste twee bij Deest op 20 mei. **Grote Gele Kwikstaarten** bezette dit jaar territoria bij het HD-gemaal in de Ooijpolder, bij de Duivelsberg en bij De Bruuk. Hier werden ook juvenielen gezien. Een **Rouwkwikstaart** zat 24 feb in de Staartjeswaard. Een man werd 24 feb bij KBP-1 gezien. Bij KBP-6 werden tussen 5 en 23 maart maximaal vier vogels geteld in een groep Witte Kwikstaarten, 8 maart verbleef een vrouwtje bij KBP-9. Langs de Oude Waal in de Ooijpolder dook 25 maart de zeer waarschijnlijke hybride man weer op en werd daarna nog een aantal keren, onder andere zingend, gezien. Op 19 april werd op de Dikkenberg een kortstondig aanwezige adulte man door een Koekoek verjaagd. Een vroege **Nachtegaal** zong 9 april alweer in de Bemmelse Polder, gevolgd door de tweede op 14 april op de Paardenweide. De eerste **Blauwborst** was er ook vroeg bij en zat 16 maart langs het Nieuwe Heerenven. De tweede waarneming, op dezelfde plek, werd 23 maart verricht. Vroege **Zwarte Roodstaarten** zongen 21 feb in de Polder van Beek, Ooijpolder en 28 feb in het centrum van Elst. Pas vanaf 15 april werden op diverse plekken weer mannetjes gehoord. Met een zingend mannetje op 4 april op de Hamert zijn ook de **Gekraagde Roodstaarten** weer terug van weggeweest. Opvallend weinig **Paapjes** werden gemeld. Na de eerste terugkomers op 20 april in de Ambtswaard en bij de Broekkampen, Overasselt, werden 22 en 23 april solitaire vogels gemeld op de Hamert,

op 27 april in de Millingerwaard, tweetallen bij Keent op 29 april en 30 april op de Hamert, zeven langs de Ooijse Bandijk bij de Oude Waal, Ooijpolder. Vanaf 28 mei wordt bij De Plak in de Ooijpolder een vogel gezien, wat op een territorium zou kunnen duiden. De eerste **Tapuiten** zaten 3 april bij Nieuw Gassel en 8 april bij de Haart bij Beugen. Een late vogel verbleef 4 juni langs de Karsestraat in de Lingewaard. Van de **Beflijster** werden behoorlijke aantallen gemeld, voornamelijk gevoed door de trektellingen op de Hamert: na de eerste vogel op 5 april werden op acht dagen 28 vogels bij elkaar gesprokkeld. Op 19 april werd een dagtotaal van negen genoteerd. Maar ook andere gebieden deden leuk mee. De laatste vogel, een vrouwtje, foerageerde 8 en 15 mei op zweefvliegveld Maldens Vlak. Leuke groepen **Kramsvogels** verbleven 27 feb in de Bemmelse Polder (250), bij Keent op 2 april (850) en langs de Hoogvonderweg bij Wijchen op 4 april (250). Een latertje vloog roepend langs Gendt op 12 mei, de waarneming van 24 mei langs de Hatertseweg bij Malden zou kunnen duiden op een broedgeval. Een latere **Koperwiek** zat 24 april nog bij Jachtslot Mookerheide, op 9 mei dook er nog een het bos in in Overloonse Duinen. Wel erg laat voor een doortrekker. De eerste **Sprinkhaanzanger** ratelde 18 april in de Millingerwaard. **Snorren** werden (kortstondig) gehoord bij het Wylerbergmeer op 26 april en bij KBP-8 op 8 mei. In de vroege ochtend van 11 april zong de eerste **Rietzanger** bij de Ooijsche Graaf, gevolgd door een zingende man op 20 april in de Groenlanden, op 21 april in de Millingerwaard en langs de Kerkdijk en een vangst op de CES-locatie in de Ooij op 26 april. Van 30 april tot 1 juni werden langs de Hezelstraat en in de rietvelden bij Tiengeboden op verschillende data Rietzangers gehoord. In de Koningsvennen zong 2 mei een man in een klein rietveldje. Bij de jachthaven in de Loonse Waard werd 19 mei een mannetje opgemerkt. De **Bosrietzanger** was opmerkelijk vroeg terug en werd op 23 april gehoord langs de Langstraat in de Ooijpolder en een dag later langs de Hezelstraat. De eerste zingende **Kleine Karekiet** werd als mogelijk gemeld op 9 april in de Groenlanden, op 16 april zong er één bij de Kraaienbergse Plassen en bij de Leemput van Milsbeek. De Paardenweide was 4 mei de zangstek voor de eerste **Spotvogel** dit jaar, gevolgd door waarnemingen vanaf 7 mei bij Malden en Oeffelt. De Paardenweide in de Ooijpolder is ook altijd goed voor de **Braamsluiper**, alwaar 11 april dan ook de eerste vogel voor ons gebied zong. De **Grasmus** was één dag eerder terug en zong in de Millingerwaard. Een zingende **Tuinfluit** 13 april in de Groenlanden werd toch even met een vraagtekentje ingevoerd, aangezien de vogel niet werd gezien. Op 17 april zong een mannetje bij Overloon en pas vanaf 22 april volgt de hoofdmoot. Al op 14 feb zat een man **Zwartkop** te zingen in de Kekerdomse Waard, op 18 maart kwam pas de tweede melding nabij Cuijk. Op de Duivelsberg stuitte 21 april de eerste **Fluiter**. Een spannende **Tjiftjaf**, met een bijna smientachtige harde roep, riep 8 feb vijf minuten op de Gebrande Kamp, maar liet zich helaas niet zien en daarna niet weer horen. Andere februarivogels werden gemeld op de 20^e bij de Leemput bij Milsbeek, op de 24^e in de Ooijsche Graaf en op de

27^e bij Beek. De eerste **Fitis** zong 23 maart op de Looierheide, pas op 29 maart gevolgd door twee zingende mannetjes op de Bergerheide. De eerste **Grauwe Vliegenvanger** zat 30 april langs de Bloemerstraat bij Milsbeek. Een zeer goede ontdekking is de vierde **Kleine Vliegenvanger** voor ons werkgebied, welke 3 juni de gehele dag onder andere zingend in de tuin van een vogelaar bij Weurt doorbracht. De volgende dag bleek de vogel vertrokken. Bij zowel Well als Velp zaten 13 april de eerste **Bonte Vliegenvangers**. In de Groenlanden werden tussen 28 feb en 4 mei maximaal tien **Baardmannetjes** gezien. De late

waarnemingen in mei van een paartje betekenen in ieder geval weer een territorium. Op 2 mei werd een vrouwtje gezien in de Ooijsche Graaf. Tussen groepjes gewone Staartmezen werden **Witkoppige Staartmezen** opgemerkt op 18 feb in het Sint Anthonisbos, op 13 maart bij de Hamert en bij de Mookerplas op 19 april. Het aantal **Kortsnavelboomkruipers** op de Wylerberg verdubbelde zich: tussen 15 feb en 14 mei werden nu twee zingende mannetjes gehoord. Een derde vogel trok op met een mannetje. Met de **Buidelmees** is het dit jaar treurig gesteld. Helaas werden alleen doortrekkers gezien of gehoord en wel op 16 april in de Millingerwaard, op 22 april langs de Hezelstraat in de Groenlanden, op 25 april over de Gebrande Kamp, op 3 mei over de Hamert en op 4 mei over het HD-gemaal in de Ooijpolder. De eerste **Wielewaal** riep 20 april bij Barendonk, Beers. Pas

Buidelmees man, Millingerwaard, 16 april 2008 Foto: Peter Hoppenbrouwers

een week later werd de tweede gehoord en wel bij Grave op 27 april. Ondanks een man **Grauwe Klauwier** op 9 mei en een vrouw op 13 mei werd geen broeden vastgesteld op de Hamert. Bij Kranenburg verbleef op 10 mei een man, 18 mei zat een man bij de stuw van Grave en bij Gassel zat 21 mei een man in geschikt broedbiotoop. Wat de **Raven** uitspoken is nog even een raadsel. Na de eerste melding van een roepende vogel op de Wylerberg op 12 feb werden in het hele gebied tussen Millingerwaard en Milsbeek al dan niet tweetallen gezien. Bij het zweefvliegveld van Malden verbleef vanaf 2 maart tot in

juni een paartje, maar gezien het ruipatroon van één der vogels hangt er nog een paartje rond. Of er nóg meer vogels in het spel zijn is onduidelijk, de Raaf kan een vrij groot gebied bestrijken gedurende het broedseizoen. De trektellingen op de Dikkenberg, Hamert leverde op diverse data **Europese Kanaries** op: 28 maart, 18 april en 22 en 24 april. Over het kerkhof aan de Daalseweg in Nijmegen werd 20 april een vogel gehoord, dezelfde dag trok er één langs Weurt en zong een man bij Sint Hubert. Slechts vier meldingen van **Kruisbekken** kwamen binnen en wel op 1 juni over de Hamert, op 3 en 6 juni over de Heemtuin van Malden (21 en 3ex) en op 9 juni over de Hazenkamp in Nijmegen. Een mooie ontdekking, maar wederom kortstondig was de zingende, prachtig uitgekleurde, **Roodmus** op 21 mei bij de Bisonbaai. Binnen een uur was deze achtste vogel voor ons werkgebied alweer verdwenen. Drie man en drie vrouw **Noordse Goudvink** van de trompetvariant verbleven 2 feb langdurig in Malden om zich te goed te doen aan Esdoornknoppen. Pas aan het eind van de middag werden ze verjaagd door een Sperwer. Een andere trompetter werd 14 feb gehoord aan de rand van Westmeerwijk bij Nijmegen.

Activiteitenagenda 2008 - najaar

Zaterdag 23 en zondag 24 augustus - Vogelfestival 2008 in de Oostvaardersplassen, Lelystad. Kijk voor meer informatie op: www.vogelfestival.nl

Zaterdag 11 t/m 18 oktober - Kom ook vogels kijken op Vlieland, meer informatie volgt binnenkort via harvey.vandiek@sovon.nl

Blijf ze doorgeven die waarnemingen van Scholeksters in het kader van het Jaar van de Scholekster.

Voor het laatste en meest actuele nieuws, kijk op www.vogelwerkgroepnijmegen.nl